

1225

**KÄVELLEN MAAILMAN YMPÄRI
-NYYSTÖLÄN KÄVELYTOIMINTA TAPAUSTUTKIMUKSENA
Elina Savolainen**

Jyväskylän Yliopisto
Liikunnan sosiaalitieteiden laitos
Liikuntasosiologian tutkielma
1998

Kävellen maailman ympäri -Nyystölän kävelytoiminta tapaustutkimuksena

Asiasanat: kävely, hyvinvointiyhteiskunta, tapaustutkimukset

Tutkimuksessa selvitettiin Padasjoen kunnassa sijaitsevan Nyystölän kylän kävelytoiminnan syntyä ja organisoitumista sekä valotettiin kävelytoiminnan funktioita kyläyhteisössä. Tutkimuksen lähestymistavaksi valittiin tapaustutkimus, jolloin tutkimuskohteesta saatiin kokonaisvaltainen kuva. Tiedonhankintamenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja. Lisäksi tietoa kerättiin tutustumalla alueeseen fyysisesti, sanomalehti- ja tilastomateriaalin sekä osallistuvan havainnoinnin avulla.

Teoreettisessa viitekehityksessä keskeisenä käsitteenä oli yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys määriteltiin Allardtin teoriaa mukaillen hyvinvoinnin osatekijäksi. Vastuu hyvinvoinnin tuottamisesta on suomalaisessa yhteiskunnassa ollut perinteisesti valtiolla. 1990-luvun laman ja hyvinvointivaltion kriisiin myötä keskustelua ovat herättäneet kysymykset siitä, mitkä hyvinvointivaltion palvelut tulisi säilyttää ja miten vastuu niiden tuottamisesta tulisi jakaa. Esimerkiksi maaseudulla tämä on lisännyt tarvetta kehittää uusia toimintamuotoja. Liikuntapalvelujen uusista toimintamuodoista esimerkkinä toimii Kävele Kunnolla-projekti ja sen paikallistason toteutumana Nyystölän kävelykoulu.

Teemahaastattelut paljastivat, kuinka kävelytoiminnan merkitykset olivat kyläläisille huomattavasti moninaisempia kuin pelkkä yksilöiden liikuntatarpeen tyydyttäminen. Maaseudun murros heijastui selkeästi kylän arkipäivään. Työttömyyden lisääntyminen, vapaa-ajan kasvu, väestörakenteen muutokset ja maaseudun passiivisten naapuruussuhteiden lisääntyminen olivat aiheuttaneet tilanteen, jossa kylään kaivattiin innostavaa ja aktivoivaa toimintaa. Luonnolliset tapaamispaikat kuten kauppa ja posti olivat hävinneet ja näin kävelystä muodostui toimintamuoto, joka kokosi kyläläiset säännöllisesti yhteen. Kävelytoiminta miellettiin kylää yhdistäväksi tekijäksi ja toiminnan sosiaalista merkitystä korostettiin. Yhteisöllisyyden tuottama innostus on voimavara, joka tulisi huomioida tulevaisuudessa. Tutkijoiden näkemykset siitä, onko yhteiskunta siirtymässä yhteisöllisyyden kasvua vai katoamista edistävään suuntaan, ovat ristiriitaisia. Tässä tutkimuksessa tuli esille piirteitä, jotka tukevat yhteisöllisyyden merkitystä ja osoittavat ihmisten kaipaavan mahdollisuuksia toimintaan, jossa yhteisöllisyys ilmenee. Toisaalta tutkimus oli ajallisesti kovin rajallinen ja näin jäi epäselväksi, onko yhteisöllisyyttä tukeva toiminta leviämässä kävelytoiminnasta muille elämänalueille.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN MUUTOKSET MAASEUDUN MUOKKAAJANA.....	4
2.1 Maaseudun elämäntavat muutoksessa.....	4
2.1.1 Perhemuodon ja ihmissuhteiden muuttuminen.....	5
2.2 Muutosten heijastuminen liikuntaharrastukseen.....	8
2.3 Tasa-arvoa liikuntapalveluissa?.....	8
2.4 Yhteiskunnallinen murrostilanne -esimerkkinä kylätoiminnan kehittyminen 10	
2.4.1 Paikallinen kylätoiminta ja sen muodot.....	11
3 YHTEISÖLLISYYS MODERNISSA YHTEISKUNNASSA.....	14
3.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys tutkimusongelmana.....	14
3.2 Yhteisöllisyyden kasvu vai katoaminen	15
4 HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN TARKASTELUA.....	17
4.1 Hyvinvoinnin käsite ja osatekijöitä.....	17
4.2 Hyvinvointivaltion käsite.....	18
4.3 Hyvinvoinnin kriisi.....	19
4.4 Toimintafoorumit ja niiden merkitys.....	19
5 LIIKUNTA KANSALAISTEN TOIMINTANA.....	22
5.1 Kansalaisaktiivisuus ja kansalaisyhteiskunta käsitteinä.....	22
5.2 Liikunta ja kansalaisaktiivisuus.....	23
5.3 Liikunnan merkityksiä yksilölle ja yhteisölle.....	24
5.3.1 Kävely liikuntamuotona.....	25
5.4 Toimintamalleja liikunta-aktiivisuuden lisäämiseksi.....	26
5.4.1 Liikunta Suomi -projekti.....	26
5.4.2 Kunnossa Kaiken Ikää eli terveystoimintaa keski-ikäisille	27
5.4.3 Kävele Kunnolla -kampanja.....	28
5.4.4 Suomen Reumaliiton kävelykoulututkimus.....	28
5.4.5 Health enhancing physical activity -projekti.....	29
5.4.6 Kyläläiset kehittämässä Nakertaja-Hetteenmäen aluetta..	30

6 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS.....	32
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	33
7.1 Tutkimuskohteen esittely.....	33
7.1.1 Nyystölän kylä Padasjoen kunnassa.....	33
7.1.2 Väestö ja elinkeinoelämä.....	35
7.2 Kvalitatiivinen tapaustutkimus.....	40
7.3 Kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimusprosessista.....	41
7.4 Tutkimusongelmat.....	42
7.5 Tiedonhankintamenetelmät ja aineiston keruu.....	43
7.6 Tutkimuksen luotettavuudesta.....	45
8 NYYSTÖLÄN KÄVELYTOIMINTA - ANALYYSIÄ JA TULKINTAA.....	47
8.1 Kävelytoiminnan syntyvaiheita ja nykyistä toimintaa.....	47
8.1.1 Idea maailman ympäri kävelystä.....	50
8.1.2 Kävelytoiminnan organisoituminen.....	52
8.2 Yhteisöllisyys kävelytoiminnassa.....	53
8.2.1 Pohdintaa yhteisöllisyydestä ja hyvinvoinnista.....	55
8.3 Kävelytoiminnan merkityksiä ja heijastuksia yhteiskunnallisista muutoksista.....	56
8.4 Nyystölän kävelytoiminnan julkisuuskuva.....	61
9 LOPUKSI.....	63
9.1 Tutkimuksen näkökulmasta, tutkimusprosessista ja päätuloksista.....	63

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Me reippaat kävelemiseen rakastuneet nyystöläläiset haastamme kaikki padasjokelaiset mukaan kävelemään maailman ympäri ja jokaisen kävelijän keräämään kilometrejä oman kylänsä matkakassaan. Toivomme kävelijöille vuoden aikana

-iloista mieltä	-keveitä askelia
-pudonneita verenpaineita	-kadonneita kiloja
-kauniita maisemia	-mukavia matkakumppaneita
-terveempää elämää	

Vuoden kuluttua tavataan ja matkakokemukset mitataan.(Nyystölän kylätoimikunnan haaste 26.02.1997)

Näin haastoivat nyystöläläiset 01.04.1997 muut padasjokelaiset kävelemään tavoitteena terveempi elämä jokaiselle kävelijälle. Mikä saa keski-ikäiset maatalon isännät kävelemään kuntonsa vuoksi? Mikä on innostanut pienen maaseutukylän kävelyharrastukseen?

Tutkimusaihe valikoitui ajan kuluessa ja aiheen kypsyyssä sekä osittain yhteensattumien summana. Terveysliikunta aiheena kiinnosti ja olin tutustunut aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen pintapuolisesti opintojeni parissa. Ollessani työharjoittelussa Maailman terveydenhuoltojärjestöllä Sveitsissä keväällä 1996 huomasin Suomen Reumaliiton ja UKK-instituutin toimivan aktiivisesti kävelytoiminnan edistäjänä eurooppalaisessa yhteistyöverkostossa Health enhancing physical activity. Osallistuin Wienissä huhtikuussa 1996 yhteistyöverkoston kokoukseen, jossa suunniteltiin uusia yhteistyömuotoja kävelytoiminnan edistämiseksi. Tällöin syntyi ideani kävelytoiminnan tutkimisesta. Alkuperäinen idea oli laaja, kansainvälinen, kunnianhimoinen - ja mahdoton toteuttaa. Pikkuhiljaa ymmärsin omat resurssini ja tutkimusaihe muokkaantui toteuttamiskelpoiseksi. Padasjoen kunnan aktiivinen mukanaolo kävelytoiminnassa oli herättänyt yleistä kiinnostusta ja Kunnossa Kaiken Ikää -koordinaattorin ehdotuksesta tutkimuskohde valikoitui juuri Nyystölän kylän kävelytoiminnaksi.

Nyystölän 300 asukkaan kylässä Padasjoen kunnassa toteutettiin Reumaliiton Kävele Kunnolla -kampanjan kävelykoulu keväällä 1996. Nyystölässä osallistuminen oli paikallisesti runsasta. Kävelykoulun kuuden kokoontumiskerran jälkeen kyläläiset jatkoivat innokkaasti kävelyharrastustaan ja kilometrejä kertyi huomattava määrä. Keväällä 1997 ideaa vietiin

pidemmälle eli Nyystölän kylä haastoi muut Padasjoen kunnan kylät kävelemään maailman ympäri (40 075 km). Aikaa oli vuosi ja kyläläisten kilometrit kerättiin muistiin kunnan terveyskeskuksen kartalle.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Nyystölän kylän kävelytoiminnan syntyä, organisoitumista ja yhä edelleen jatkuvaa kävelytoimintaa sekä valottaa kävelytoiminnan funktioita eli millainen merkitys toiminnalla on kyläyhteisössä. Tutkimuksessa keskitytään kyläyhteisön kävelytoiminnan kuvaamiseen ja toiminnan merkitykseen sekä yhteisöllisyyden ilmenemiseen. Tutkimuksen lähestymistapaa valitessa on päädytty tapaustutkimukseen, jolloin kävelytoiminnan tarkastelu ja kuvaus on kokonaisvaltaista. Tutkimuksen päämääränä on kävelytoiminnan ja sen funktioiden syvällisempi ymmärtäminen. Tiedonhankintamenetelmänä käytetään teemahaastatteluja sekä osallistuvaa havainnointia. Lisäksi tietoa on hankittu tutustumalla alueeseen fyysisesti, tilastomateriaalin sekä sanomalehtiaineiston avulla. Tutkimusongelmat ovat seuraavat: millaista kävelytoimintaa on Nyystölän kylässä, mikä funktio kävelytoiminnalla on kyläyhteisössä ja millainen on yhteisöllisyyden merkitys tässä kävelytoiminnassa. Tutkimuskohteeseen tutustumisen jälkeen muodostettiin hypoteesi yhteisöllisyyden merkityksestä kylän kävelytoiminnassa.

Tapaustutkimukselle on tyypillistä, että tutkimus etenee palapelinomaisesti. Tässäkin tutkimuksessa palapelin palat ovat löytäneet pikkuhiljaa paikkansa. Tutkimuksen teoreettinen tausta koostuu käsitteistä, jotka on yhdistelty tutkimuksen edetessä. Teoriaosa alkaa teemoilla, jotka selittävät maaseudun yhteiskunnallista muutosta. Kyläyhteisöjen jokapäiväinen elämä heijastaa laajempia yhteiskunnallisia muutoksia, jotka tulevat esille elämäntavoissa ja näkyvät siten myös vapaa-ajassa.

Lisääntyvä vapaa-aika tuo uusia mahdollisuuksia aktivoida ihmisiä liikkumaan. Toisaalta laman myötä ongelmaksi on noussut kysymys siitä, kenellä on vastuu liikuntapalvelujen tuottamisesta. Tässä tutkimuksessa yhteisöllisyys nähdään osana hyvinvointia. Se tulee esille Allardt'n (1980) hyvinvoinnin käsitteessä, jossa yhteisyysuhteet on nimetty hyvinvoinnin osatekijäksi. Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa vastuu hyvinvoinnin ja näin myös liikuntapalvelujen tuottamisesta on kuulunut valtiolle. Yhteiskunnalliset muutokset, lähinnä 1990-luvun taloudellinen lama, ovat aiheuttaneet hyvinvointivaltion kriisin, jolloin uusien

toimintamuotojen kehittäminen on noussut ajankohtaiseksi. Vastuu palveluiden tuottamisesta on osittain siirtymässä kansalaisille ja uudeksi toimintamuodoksi on nousemassa aktiivinen kansalaisyhteiskunta, jolloin toimijoita ovat kansalaiset. Kansalaisaktiivisuus tulee esille esimerkiksi eri toimintamalleissa, joita on liikunnan alueella kokeiltu useita. Nyystölän kävelytoiminta liittyy valtakunnalliseen liikuntaprojektiin, Kävele Kunnolla -kampanjaan. Samalla se toimii esimerkkinä siitä, kuinka kyläläiset omatoimisesti ovat aktivoituneet jatkamaan toimintaansa. Tietoa kävelystä kuntoilumuotona saatiin kunnan fysioterapeutilta, mutta toiminnan into syntyi kyläläisten keskuudessa ja tämä luo edellytykset toiminnan jatkumiselle.

Nyystölän kylän kävelytoiminta syntyi tilanteessa, jolloin autioituva kylä kaipasi uutta ja innostavaa toimintaa. Toiminta antaa merkityksiä ihmisten arkeen ja lisää yhteisöllisyyden tunnetta. Tutkimuksen teoriaosassa kuvaillaan kylätoiminnan ja kylätutkimuksen syntyvaiheita ja tämä luo kuvan, kuinka maaseudun kyliä on aikaisemmin tutkittu. Kylätoiminnan merkitys liittyy kylissä viriävään omatoimisuuteen ja merkityksiin, joita se antaa kyläläisten jokapäiväiselle elämälle. Nämä merkitykset on nähtävissä Nyystölän kylän arkipäivässä.

Tutkimuksen teoriaosassa kuvataan hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä hyvinvointiyhteiskunnassa sekä kansalaisaktiivisuutta, joka tulee esille esimerkiksi liikunnan eri toimintamalleissa. Tutkimuksen toteuttamista kuvaava osuus selventää tutkimuskohdetta ja tutkimusongelmia, tiedonhankintamenetelmiä ja niiden valintaa, tutkimuksen luotettavuuteen liittyviä asioita sekä kuvailee kvalitatiivisen tutkimusprosessin erityispiirteitä. Luonnollisesti kuvataan myös juuri tämän tutkimuksen toteuttaminen. Nyystölän kävelytoimintaa -luvussa analysoidaan ja tulkitaan kävelytoimintaa teoriaosan käsitteiden avulla. Lopuksi arvioidaan tutkimuksen merkitystä ja tutkimusprosessia.

2. HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN MUUTOKSET MAASEUDUN MUOKKAAJANA

Yhteiskunnallisen muutoksen selittäminen on ollut eräs länsimaisen filosofian ja sosiologian peruskysymyksiä. Yhteiskunta on koko ajan muutoksessa ja vain muutoksen kautta voidaan ymmärtää tutkimuskohteen kehitystä. Klassinen sosiologia on korostanut tarkastelutapaa, jossa tutkimuskohde tulee kiinnostavaksi silloin, kun sitä tarkastellaan jonkin kokonaisuuden osana ja siitä riippuvaisena. (Ilmanen 1996, 17) Tämä tutkimus kuvailee kävelytoimintaa, joka on syntynyt Nyystölän kyläyhteisön ehdoilla. Kyläyhteisö on osa suomalaista yhteiskuntaa ja heijastaa siten sen muutoksia.

2.1 Maaseudun elämäntavat muutoksessa

Vaikka muutokset maaseudulla ovat tapahtuneet vuosikymmenien aikana, suomalaista maaseudun rakennemuutosta on pidetty poikkeuksellisen nopeana mm. verrattuna muihin Euroopan maihin. 1950-luvulla suomalaisessa yhteiskunnassa erikoispiirteitä oli maatalousväestön suuri osuus. Maaltamuutto ja ammattirakenteen muutos tapahtuivat seuraavina vuosikymmeninä pikaisesti. Käytännössä muutos näkyi perinteisen elämäntavan ja elämänmuodon muuttumisena. Tuotantotavat ovat yhtäaikaaisesti elämänpiirin kanssa modernisoituneet. Naisten ja miesten roolit ovat uudistuneet naisten palkkatyön ja työn koneellistumisen sekä nuorten isäntien koulutuksen luodessa siihen edellytyksiä. Viljelijöiden kanssa avioituvat naiset käyvät usein palkkatyössä tilan ulkopuolella ja näin ansiotyökulttuurin vaikutteet siirtyvät myös maatilatalouteen (Silvasti 1996, 14-16). Työtapojen modernisoituminen on aiheuttanut työn fyysisen keventymisen. Näin vapaa-aika on lisääntynyt ja voimavaroja sen viettoon on enemmän. Asenteet ovat muuttuneet siten, että elämäntapojen kirjo tarjoaa mahdollisuuden lisääntyviin valintoihin ja tämä heijastuu myös vapaa-ajassa.

Suomen nopea rakennemuutos ja kaupungistuminen ovat aiheuttaneet sopeutumisongelmia. Kaupunkikulttuuri on nuorta ja kaupunki ei esimerkiksi viime vuosikymmenellä useinkaan hahmottunut positiivisena miljöönä. Kaupunki hahmotettiin pikemminkin siten kuin sieltä puuttuisi tiettyjä maaseutukulttuuriin liittyviä positiivisia piirteitä. Tällaisia ominaisuuksia olivat kiinnittyminen (juurtuminen) fyysiseen kotipaikkaan, luonnonläheisyys ja tietty harmonisuus

luonnonympäristön kanssa, riippumattomuus ulkopuolisista, perhekeskeisten arvojen korostuminen ja luonnollisesti paikallinen yhteisöllisyys. (Lapintie 1998, 270-271) Erityisesti eläkeläisten ja keski-ikäisten mielikuvat sisältävät näitä maaseutukulttuurin positiivisia piirteitä. Toisaalta katoavat palvelut ja ikärakenteen muutokset aiheuttavat sopeutumisongelmia esimerkiksi nuorille tilanteissa, jolloin samanikäistä seuraa ei ole lähistöllä ja harrastusmahdollisuudet ovat vähäiset.

Paikallisyhteisön rooli on vastata ihmisten sosiaalisen kiinnittymisen tarpeisiin ja toisaalta muodostaa paikallinen turvaverkosto, joka suuntautuu postmodernin yhteiskunnan muodostamia uhkia vastaan. Yhdyskuntasuunnittelussa on tähän perustuen osittain pyritty rakentamaan pieniä kyliä kaupungin sisään. Joskus tämä on johtanut yrityksiin yhdistää paikallinen ja globaali tavalla tai toisella. Esimerkiksi Varkauden ja Ylöjärven asuntomessualueelle oli rakennettu tietoverkko, jonka tarkoitus oli yhdistää alueen asukkaat perinteisen kylän tavoin. Varkaus jopa mainosti esitteessään, kuinka verkon kautta voi pyytää naapurilta lapiota lainaksi. (Lapintie 1998, 270-271) Näin kaupunki-maaseutu vastakkainasettelu on yhä olemassa, vaikka elämäntavat ovat sekoittuneet toisiinsa. Elämäntavat muodostuvat yhä enemmän yksilöllisten valintojen pohjalta ja näin lopputuloksena on lukemattomia erilaisia elämäntyyplejä.

2.1.1 Perhemuodon ja ihmissuhteiden muuttuminen

Perhemuotojen muutos yhteiskunnan rakenteiden kehittyessä ja muuttuessa on herättänyt keskustelua yhteisöllisyyden katoamisesta. Millaiset yhteiskunnan muutokset ovat johtaneet perheen uudelleen muotoutumiseen? Suomalaisen elämäntavan toinen murros liittyi kaupungistumiseen ja ajoittuu viime sotien jälkeiseen aikaan. Samat muutokset ovat nähtävissä myös maaseudulla. Työelämän muutokset, mm. naisten toimiminen ammatissa muuttivat perhe-elämää. Avioliitot vähentyivät, perheet pienentyivät, yksinhuoltajien ja yksin asuvien määrä lisääntyi. Esimerkiksi perinteiset sukujuhlat kuten häät järjestettiin pienimuotoisempina kuin ennen. Palkkatyö jäsensi ajankäyttöä ja spontaanit naapurivierailut supistuivat monissa perheissä vähiin. Perheen yksityistyminen on lisännyt yksilön valintamahdollisuuksia, mutta vaarana on ollut perheiden hajoaminen irrallisiksi yksiköiksi ja yhteisöllisyyden tunteen katoaminen. (Karisto ym. 1988, 95-96, 109-116, 129-130) Maaseudun paikallisyhteisyys, joka

syntyi esimerkiksi yhteistyössä maaseudun töissä, talkoissa ja monimuotoisissa sosiaalisissa suhteissa vähentyi näiden muutosten myötä. Yhteistyö ei ollut enää niin tarpeellista elinkeinon ja hyvinvoinnin kannalta ja tämä johti yksilöllisyyden korostumiseen. Kylään pistäytyminen ilman sovittua ajankohtaa ei onnistunut samoin kuin ennen.

Eri sukupolvien elämäkokemuksia vertailtaessa kokemuksia erottavat mm. seuraavat asiat. Fyysinen ja sosiaalinen turvallisuus on huomattavasti lisääntynyt. Työn merkitys on vähentynyt koulutuksen tullessa sen tilalle. Perhe-elämä ja ihmissuhteet korostuvat ja elämään haetaan intensiteettiä usein juuri ihmissuhteista. Elämäntarinoita verrattaessa tulee esiin, kuinka myöhempien sukupolvien kokemuksista puuttuvat dramaattiset käännteet, sairauksien tai puutteen aiheuttamat iskut jne. Samalla elämästä puuttuu myös toteutettujen saavutusten aiheuttama syvä tyydytys. (Roos 1988, 26-30) Edellä kuvattu elämän turvallisuuden yleinen lisääntyminen on johtanut siihen, että haasteita haetaan esimerkiksi harrastuksien parista. Liikunta koetaan usein harrastuksena, joka tarjoaa voimakkaita elämyksiä ja selkeitä haasteita. Liikuntaharrastuksen kasvua viime vuosikymmeninä voidaan perustella mm. liikunnan kyvyllä tarjota näitä haasteita.

Elämätavan muuttuessa elämän sisältö on muuttunut. Elämätavan kaksijakoisuuteen voidaan liittää käsitteet ulkoisesta ja sisäisestä elämänhallinnasta. Roos (1987) kuvailee ulkoiseksi elämänhallinnaksi ihmisen kykyä ohjata elämänsä kulkua, ilman että siihen ovat liaksi vaikuttaneet kyseessä olevasta henkilöstä itsestään riippumattomat tekijät. Sisäinen elämähallinta viittaa sopeutumiseen muuttuneeseen elämäntilanteeseen. (Roos 1987, 78) Elämän ulkoinen hallinta eli mm. toimeentulon turvallisuus ei ole enää leimaavaa. Sitä vastoin elämän sisäinen hallinta, esimerkiksi elämisen tyydyttävyyden on tullut yhä vaikeammaksi. Tähän liittyy urbaani elämäntapa, johon kuuluu läheisten ihmissuhteiden eli primaarikontaktien korvautuminen sekundaarikontakteilla eli muodollisilla ja pinnallisilla ihmissuhteilla. Tämä elämäntapa ei liity ainoastaan kaupunkiympäristöön, vaan on nähtävissä myös maaseudulla. Välitön sosiaalinen valvonta vähenee virallisen kontrollin tieltä, kun naapuruussuhteet ja perheen sekä suvun merkitys ei ole niin selkeä. Toisaalta tutkijat ovat päätyneet vastakkaisiin johtopäätöksiin eli juuri suvun ja perheen sekä läheisten ihmiskontaktien merkitys on lisääntynyt, kun elinympäristö on muuttunut persoonattommaksi. (Karisto & Takala 1990, 128-137) Tämä aiheuttaa paineita ja stressiä mm. naisille, jotka tasapainoilevat eri rooleissa kotona, työpaikalla ja ystäväpiirissä.

Naapuruussuhteet ovat passivoituneet 1980-luvun puolivälistä 1990-luvun puoliväliin siirryttäessä. Erityisesti 1990-luvulla voidaan havaita, että ero kaupunkien ja maaseudun välillä on pienentynyt siten, että maaseudulla passiivisten naapuruussuhteiden määrä on lisääntynyt. Maaseudun naapurien välisten sosiaalisten suhteiden tuottama yhteisöllisyys ei ole enää itsestäänselvyys, vaan valikoivuus näyttää niissä lisääntyvän. Viitteitä tästä valikoivuuden lisääntymisestä antavat myös tulokset, jotka osoittavat passiivisten naapuruussuhteiden lisääntyneen erityisesti vanhimpien sukupolvien keskuudessa. Heikkenevä kunto asettaa rajoituksia sille, mitä yhdessä voidaan tehdä sekä vähentää näin myös muuta tekemistä, mistä voitaisiin yhdessä puhua. (Melkas 1996, 182-198) Perinteiset käsitykset antavat olettaa, että yhteisön ja naapureiden tuki on maaseudulla vielä voimakasta. Kuitenkin maaseutuväestön turvattomuutta ja sen hallintaa koskevassa tutkimuksessa yhteisön, ystävien ja naapureiden tuki maaseudulla oli paljon vähäisempää kuin tutkija alunperin oletti. (Silvasti 1996, 14)

Melkas (1996) osoittaa, kuinka ystävyysuhteet ovat selvästi lisääntyneet eri sukupolvilla ja tämä voi osaltaan korvata naapuruussuhteissa esiintyvän valikoivuuden. Tulokset osoittavat, kuinka työoveruuden merkitys on vähentynyt yksityiselämässä ja työyhteisöt eivät ole yksilön sosiaalisessa elämässä yhtä merkittäviä kuin ennen. Nämä muutokset ovat havaittavissa myös työllisillä, joten muutoksia ei voida johtaa suoraan työttömyydestä johtuviksi. Kotitalouksiin kuuluvien sukulaisten välisissä suhteissa on siirrytty ydinsukulaisuuden ylläpitoon eli lähinnä lasten ja vanhempien väliseen kanssakäymiseen. Myös uusia kanssakäymisen muotoja on syntynyt esimerkiksi uusien perhemuotojen yleistyessä. Muutoksissa on havaittavissa yksilöllisten valintojen korostuminen ja tämä heijastaa yhteiskunnan siirtymistä jälkimoderniin vaiheeseen. Suomessa jatkunut toimeentulon turvattomuus asettaa haasteita ihmisten sisäisen elämänhallinnalle. Tätä lisää yksityiselämän yksilöllistyminen, joka vaatii aikaisempaa suurempia sosiaalisia taitoja. Teollisuusyhteiskunnassa yhteiskuntaluokka, naapuruus, uskonto, ammatti jne. jäsensivät ihmisen identiteettiä ja yksityiselämää. Jälkimodernissa yhteiskunnassa yksityiselämän merkitys korostuu ja opitaan sietämään epävarmuutta. (Melkas 1996, 182-205)

2.2 Muutosten heijastuminen liikuntaharrastukseen

Työttömyys ja ikääntyminen ovat tekijöitä, jotka tulevat esille tarkasteltaessa vapaa-ajan käyttöä Nyystölän kylässä. Lamavuosien työttömyys toi sekä maaseudulla että kaupungissa monelle ihmiselle eteen tilanteen, jossa vapaa-aikaa oli paljon. Toisaalta rahattomuus, syrjäytyminen ja sosiaaliset normit ohjailevat vapaa-ajan käyttöä. 1980-luvun lopulla työttömät miehet käyttivät aikaansa liikuntaan noin kaksi kertaa enemmän kuin työlliset miehet. Koska työttömyys saa aikaan tulo- ja elintasoerojen kasvamista eri väestöryhmien välillä, huonosti toimeentulevat joutuvat usein valitsemaan halpoja liikuntamuotoja. Viime vuosikymmeninä liikunnan harrastusmahdollisuudet ovat lisääntyneet ja tiedottaminen on kehittynyt. Tämä on tuonut mukanaan asennemuutoksia eli liikunta nähdään hyväksyttävänä harrastuksena koko väestölle. Vapaa-aika lisääntyy myös väestön ikääntyessä, jolloin eläkeläisten osuus väestöstä kasvaa. Näiden ikäryhmien liikunnassa korostuvat mm. suhde omaan kehoon ja elämyksien hakeminen sekä omaan kuntoon liittyvät motivaatiot. Keski-ikäisten ja ikääntyneiden aktiivinen liikuntaharrastus on vielä verrattain alhaisella tasolla, vaikka aktiivisuuden edistämiseen on 1990-luvulla satsattu entistä enemmän resursseja. (Mäntylä & Pyykkönen 1995, 89-98) Tästä ovat esimerkkeinä luvussa viisi tarkasteltavat Kunnossa Kaiken Ikää -kampanja ja Kävele Kunnolla -kampanja.

2.3 Tasa-arvoa liikuntapalveluissa ?

Vuoden 1980 liikuntalain mukainen työnjako määrittelee liikunnan yleisten edellytysten luomisen valtion ja kuntien tehtäväksi ja liikuntatoiminnan järjestämisen liikuntajärjestöjen tehtäväksi. 1990-luvun lama ja liikuntahallinnon uudelleenjärjestely ovat ajaneet kunnat karsimaan menojaan ja palvelujaan. Kunnallisen liikuntatoimen hallinto uudistettiin yhdistämällä kuntien liikuntalautakunnat osaksi laajempia hallintokokonaisuuksia. Liikuntamenoja karsivat erityisesti maaseutukunnat ja liikuntapaikkojen uudisrakentaminen pysähtyi. Koko yhteiskuntaa leimaava keskittyminen näkyi myös liikuntatoimen palveluissa ja herätti keskustelua maaseudun liikuntapalvelujen säilymisestä. Maaseutukunnilla ei ollut juuri mahdollisuuksia tulonhankintansa tehostamiseen, joten ne joutuivat turvautumaan yhä edelleen etupäässä valtionosuuksiin. Esimerkiksi pienissä maaseutukunnissa on pohdittu, voiko urheiluseura ottaa

vastuulleen liikuntapalvelujen järjestämisen tai liikuntapaikkojen hoidon. Toisaalta useimmat maaseutukunnat ovat ajautuneet taantuvan kehityksen oravanpyörään, jolloin on melko epärealistista säilyttää vastuu pienen kunnan urheiluseuralle. (Ilmanen 1996, 201-226) Suomessa on kuitenkin historiassa kokemuksia yksityisistä urheilukentistä ja niiden hoidosta vielä 1930-luvulta, jolloin lähes kaikki maaseutukentät olivat yksityisten rakentamia ja omistamia. (Juppi ym. 1995, 322-327)

Liikuntatoimen ongelmat heijastavat keskustelua tasa-arvosta ja sen toteutumisesta hyvinvointiyhteiskunnassa. Kuinka pitkälle tasa-arvoisia palveluja tulisi yhteiskunnan niukkenevilla resursseilla tavoitella? Kokkonen ja Pyykkönen (1996) huomauttavat, että ajankohtaisin kysymys liikuntapalveluiden katoamisesta on juuri maaseudulla, jonka vanheneva ja vähenevä väestö ei kiinnosta markkinavoimia. Vaikka asukkaiden keski-ikä nousee, ovat eläkeikäiset nykyisin aktiivisempia kuin ennen ja näin tarve liikuntapalveluihin säilyy. Vastuu siirtyy paljolti yksilölle ja tämän omatoimisuuden voidaan nähdä ilmentävän kansalaisyhteiskuntaa, jossa laaja osa palveluista tuotetaan vapaaehtoistyöllä. (Kokkonen & Pyykkönen 1996, 12-15.) Hautamäki (1996a) esittää skenaarion, jossa kansalaisten ja markkinavoimien osuus kasvaa liikunnan ja urheilun tulevaisuudessa. Keveät, verkostomaiset kansalaisten organisaatiot korvaavat raskaita julkisen hallinnon rakenteita. Ihmiset ovat omatoimisia ja ottavat vastuuta itsestään ja toisistaan. Paikallistaso korostuu ja etsitään maakuntahenkeä, haetaan identiteettiä ja samaistumiskohteita paikallisesta toiminnasta. (Hautamäki 1996a, 10-13.) Tutkimuskohteena oleva Nyystölän kävelytoimintaorganisaatio on verrattavissa tällaiseen organisaatioon, jossa kyläläiset itse ovat ottaneet vastuun paikallisen toiminnan organisoimisesta palvelujen vähentyessä.

Kunnallisen liikuntatoimen kohtaamiin ongelmiin on pyritty etsimään ratkaisuja mm. uusista toimintamalleista. Liikunta Suomi -projekti, joka toteutettiin 1990-luvun alkupuolella keräsi kokemuksia paikallistason liikuntapalveluista tavoitteena kehittää yhteistyömuotoja paikallistasolla (ks. luku 5.4.1). Samantapaista paikallisuutta korostavaa ratkaisutapaa käytettiin maaseudun heikkenevän kehityksen pysäyttämiseksi jo 1970-luvulla, jolloin sai alkunsa kylätoiminta. Nykyisin kylätoiminta liittyy usein mm. vapaa-aikaan tai asukkaiden viihtyvyyteen, mikä tulee esille Nyystölän kylätoimintaakin tarkasteltaessa.

2.4 Yhteiskunnallinen murrostilanne -esimerkkinä kylätoiminnan kehittyminen

Muutokset yhteiskunnassa ja niiden heijastuminen elämäntavoissa ei tapahdu ongelmitta, vaan aiheuttaa usein monia ristiriitoja. Maaseudun heikkenemisen ja nopean rakennemuutoksen ongelmat tiedostettiin laajasti. Tilanteesta muodostui haastava ristiriitatilanne ja mahdollisuus rakentaa ja uudelleen jäsentää perinteistä yhteistyötä maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämiseksi (Hyyryläinen 1994, 30). Tästä yhteiskunnallisesta tilanteesta sai alkunsa kylätoiminta, jonka syntyä ja muotoja kuvaillaan seuraavaksi.

Hyyryläinen (1994) on tarkastellut kylätoiminnan kehityspiirteitä neljänä ajanjaksona. Suomalaisen yhteiskunnan 1960- ja 1970-luvuilla tapahtunut rakennemuutos heikensi kylien elinvoimaisuutta ja herätti muutostarpeita. Esikylätoimikuntien kaudeksi kutsutaan vuosien 1969-1975 toimintaa. Yhdistysten ja muutamien yksittäisten hankkeiden pohjalta syntyi asukastoiminnallisia kokeiluja. Näiden kokeilujen synnyn jälkeinen aika 1975-1981 on nimetty epävarmuuden ajaksi. Tällöin tekstit ja puheet jo sisälsivät kylätoiminnan keskeiset muodot ja kylätutkimus levisi yleisesti. Suomen Kunnallisliiton sekä useiden korkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyönä toteutettiin Kylätutkimus 76 -projekti. Tutkimus kohdistui suoraan paikallisiin ongelmiin ja oli myös koulutuksellinen. Kylästä haluttiin tehdä kehittämisen perusyksikköjä ja kyläläiset houkuteltiin mukaan toimintaan. Vuodet 1982-1989 olivat kylätoiminnan kasvun aikaa. Toimintatavat vakiintuivat ja paikallinen erilaistuminen alkoi. (Hyyryläinen 1994, 36-40) Kylätoiminta saa erilaisia muotoja sen mukaan, millä alueella toimitaan. Syrjäinen maaseutu vaatii erilaista kehittämistä kuin kaupungin läheinen maaseutu. Lisäksi tähän vapaaehtoistoimintaan liittyy aaltoliike; välillä kylätoimikunnat toimivat aktiivisesti ja välillä eletään hiljaiseloa. Kylätoiminta voidaan määritellä asukkaiden vapaaehtoiseksi yhteistoiminnaksi oman asuinalueen ja elinolojen kehittämiseksi. Talkootyötä tehdään oman kylän palvelujen parantamiseksi, viihtyisyyden lisäämiseksi tai elinkeinojen kehittämiseksi. (Väätäinen 1997, 18)

Nyystölän kylätoiminnan alku sijoittuu 1970-luvulle, jolloin Nyystölä kunnan ensimmäisten kylien joukossa aloitti aktiivisen kylätoiminnan. Kylätoimikunta on ottanut kantaa kyläläisiä koskettaviin yhteisiin asioihin joskus varsin voimakkaastikin ja näin mm. tukinpudotuspaikkaa, kaatopaikkaa tai moottorirataa ei rakennettu kylän alueelle. Nyystölän kyläkoulu on onnistuttu säilyttämään, mutta vanhainkodista ja kyläkaupasta on jouduttu luopumaan. Kylätoimikunnan toiminnalla on näin ollut vaikutusta kyläläisten jokapäiväiseen elämään.

Vuonna 1982 kylätoiminnan valtakunnalliseksi edistäjäksi perustettiin Kyläasiain neuvottelukunta, joka organisoii valtakunnallisia kylätoimintapäiviä ja valitsi vuoden kyliä. Toimintatavat vakiintuivat, mutta kulutuksen vuosikymmenen kääntyessä loppuaan kohti alkoi 1990-luvulla kylätoiminnassa murros, joka liittyy maaseutu-kaupunki-asetelman uudelleenarviointiin. Uusia yhteistyömahdollisuuksia on luotu julkistalouden kamppaillessa ongelmissa, jolloin mm. vapaaehtoistyön arvo on kohonnut. Uusien toimintatapojen etsiminen ja paikallinen erilaistuminen jatkui. (Hyyryläinen 1994 36-40, 58-61) Eräs näkökulma kuvailla kylätoimintaa on tarkastella toiminnan sisäistä kasvua. Alussa toiminta keskittyy yhdessäolon kysymyksiin ja viihtyvyyden parantamiseen. Toiminta on me-henkistä yhdessä tekemistä. Toiminnan ja yhteistyön kypsyessä lähdetään etsimään lähialueelta yhteistyökumppaneita. Näitä yhteistyökumppaneita voidaan hakea mm. elinkeinojen kehittämistoimintaan. Edunvalvonta-asette muuttuu yhteistyöetujen hakemiseksi ja tulevaisuuteen vaikuttamiseksi. Kylätoiminta ei korvaa kuntien tai muiden viranomaisten tekemää työtä, mutta tukee julkisen sektorin toimintaa monin tavoin. (Väätäinen 1997, 18-19)

2.4.1 Paikallinen kylätoiminta ja sen muodot

Kyläläisten toimintaa ja kylien kehitystä on aktiivisesti tutkinut mm. Karjalan tutkimuslaitos. Pohjoiskarjalaisista Sivakan ja Rasimäen kylistä tehtiin tutkimusraportit 1970-luvulla, 1980-luvulla sekä 1990-luvulla. 1990-luvun tutkimusraportissa Sivakan kylän kehitystä tarkasteltiin yhteiskunnallisen kehityksen, paikallisten instituutioiden ja paikallisidentiteetin näkökulmasta. Kylä eli kukoistustaan 1950-luvulle ja kylästä löytyivät tuon ajan maaseutukylän tärkeimmät paikalliset instituutiot eli koulu, kauppa ja posti. Paikallisidentiteetti syntyi toiminnallisen ja käytännöllisen vuorovaikutuksen kautta. Metsätöiden luonteen muuttuminen muutti kylän roolia ja väkiluku romahti. Kylän elinkaarta tässä vaiheessa kuvatessa esille nousi mm. paikallisinstituutioiden häviäminen ja kuntakeskuksen roolin korostuminen. Sivakka ei ole enää toiminnallinen paikallisyhteisö. Kuitenkin menneisyyden kokemukset ylläpitävät paikallisidentiteettiä, jota jotkut kyläläiset pyrkivät myös tietoisesti vaalimaan. Kylässä esiintyy vielä sosiaalista yhteisyyttä, ainakin siinä muodossa että ihmiset ovat kiinnostuneita naapureistaan ja seuraavat heidän elämäänsä. Tulevaisuudessa on todennäköistä että Sivakan identiteetti ei perustu niinkään kollektiivisiin merkityksiin, vaan yksittäisten ihmisten paik-

kasuhteeseen. Kun toiminnalliset ja sosiaaliset merkitykset vähenevät, luonto ja maisema tulevat yhä tärkeämmiksi. (Rannikko 1996, 21-47)

Väestö- ja elinkeinorakenne vaikuttavat oleellisesti toiminnan muotoutumiseen ja siten toiminnan peruslähtökohtana on paikallisen kylätoiminnan alueellinen erilaistuneisuus. Kylätoiminnalla voidaan nähdä sekä säilyttäviä että luovia funktioita. Tärkeiksi elämässä muodostuvat jo olemassaolevat asiat ja niiden säilyttäminen (koulu, kauppa) sekä uuden luominen tai jo olemassa olevan kehittäminen. Kylätoiminnan taloudelliset resurssit ovat yleensä olleet melko heikot, mutta yksittäiset projektit ja usein viihtyvyyteen liittyvät toiminnot ovat saaneet rahoitusta. (Hyryläinen 1994, 80-82)

Monilla toteutuneilla hankkeilla on suora yhteys maaseudun ihmisten jokapäiväiseen elämään. 1980-luvun lopulla Kajaanin Nakertaja-Hetteenmäen alue halusi herättää vanhaa kyläperinnettä ja yhteishenkeä yhteisellä liikuntatoiminnalla. Liikuntatoiminta johti laajempaan yhteistyöhön ja koko asuinalueen kehittämiseen yhteissuunnittelun avulla. (Salmikangas 1996, 52-53) Hanketta kuvaillaan tarkemmin luvussa 5.4.5. Hautamäen (1989) mukaan kylätoiminnan tärkein merkitys liittyy kuitenkin kylissä viriävään omatoimisuuteen ja asenteiden muutokseen, joka mahdollistaa kylien uudistumisen. Näin ajateltuna paikallinen kylätoiminta kehittää ihmisten tietoisuutta, antaa jokapäiväiselle elämälle merkityksiä ja edistää mielekkään elämän kokemista. (Hyryläinen 1994, 90-94) Kylätoiminnan kudoksen dynamiikkaa kuvaava käsite on yhteistoiminta, joka jakautuu kahteen perusulottuvuuteen eli yhteistyöhön ja yhteishenkeen. Yhteistyö on yhdessä tekemistä, jossa ihmiset ovat historiallisesti ajassa ja paikassa toteutuvassa suhteessa sekä ympäristöönsä että toisiinsa. Työnjaon kautta yhteistyö rakentaa käytännöllisesti yhteistoiminnan kokonaisuutta. Yhteishenki on ideaalinen ulottuvuus ja tuo yhteistoimintaan tietoisuutta, jonka avulla yksittäiset toimijat voivat tulkita ja ymmärtää merkityksiä ja näin suhteuttaa toimintaansa. (Hyryläinen 1994, 133) Yhteistoiminta liittyy oleellisesti paikallisyhteyden kokemiseen ja näin ihmisten elämänlaatuun laajemminkin. Nyystölän kävelytoiminta on syntynyt yhteistyönä ja lisäksi yhteishenki ideaalisena ulottuvuutena luo merkityksiä ihmisten toiminnalle.

Kylätoiminnan muodot ovat muutoksessa. Painopiste on siirtynyt yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta yksityisiin toimintoihin ja näin kaikki uudet kansalaistoiminnot eivät enää järjesty

entiseen tapaan yhdistyksiksi, vaan jäävät rekisteröimättömiksi. Toisaalta kylätoiminnan monipuolistuessa organisoitumisen muodot kehittyvät. Vapaamuotoisuudesta on siirrytty normatiivisempien toimintatapojen suuntaan ja uusia muotoja kuten yhtiö- tai osuuskuntamuotoisia kylätoimikuntia on kokeiltu. Eri toimintamuotojen etuja ja haittoja on vertailtu paljon. Vapaamuotoisuuden on katsottu helpottavan osallistumista. Toisaalta jatkuvasti muuttuvat toimintatavat lisäävät epävarmuutta ja toiminnan pitkäjänteisyys laskee. Tämä on ongelmallista erityisesti, jos toiminnalla on taloudellista merkitystä ja se edellyttää selkeää vastuunjako. (Hyyryläinen 1994, 88-92) Euroopan Unionin LEADER-ohjelman eräs toimintalinja on maaseutuyhteisöjen kehittäminen. LEADER-hankkeet ovat aktivoineet maaseudun kehittämiseen uusia tahoja mm. hankkeita hallinnoivien ohjausryhmien muodossa. Paikallisen omaehtoisuuden maaseutuohjelma (POMO) toimii kansallisen rahoituksen turvin ja antaa toimintamahdollisuuksia myös niille alueille, jotka eivät kuulu minkään EU-ohjelman piiriin. (Salmikangas 1996, 30) Esimerkiksi Padasjoen kunta on mukana LEADER-hankkeessa. Lisäksi kunnassa sijaitseva Auttoisten-Vesijaon kylä kuuluu pilottikyläprojektiin, jonka tarkoituksena on kehittää kylien elinvoimaisuutta, palveluja ja elämisen tasoa kyläläisten omien ideoiden ja lähtökohtien pohjalta. (Padasjoen kunnan vuoden 1997 talousarvio) Näin kunnassa suhtaudutaan positiivisesti maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämiseen ja paikallisten voimavarojen kehittämiseen.

3. YHTEISÖLLISYYS MODERNISSA YHTEISKUNNASSA

Suomen kielen yhteisö-sana on johdettu verbistä yhdistää. Myös useiden muiden kielten verbit pohjautuvat latinan verbeihin sociare (yhdistää), colligere (koota) sekä communicare (tehdä yhteiseksi, ilmoittaa). (Niiniluoto 1998, 6) Sosiologian klassisena teoriana pidetään Tönniesin (1955) esittämää yhteisömuotojen jaottelua Gemeinschaft/Gesellschaft. Tätä jaottelua on käytetty erittäin laajasti eri tutkimuksissa ja se toimii pohjana monille yhteisöideoille. Gemeinschaftia luonnehtivat lämpimät ihmissuhteet ja harmonia ja vastakohtana nähdään laskelmoiva Gesellschaft. (Lehtonen 1990, 20-22) Seuraavassa käsitellään yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteitä sekä yhteisöllisyyden muuttumista yhteiskunnan muutoksessa.

3.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys tutkimusongelmana

Yhteisöä tutkimusongelmana voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta. Tämä tutkimus sisältää tutkimuksen kohdealueena Nyystölän kyläyhteisön, jolloin kyläyhteisö on yksityistapaus, ainutkertainen pienryhmä. Kyläyhteisö on alueellisesti ja ajallisesti rajautunut. Yhteisön määritelmät voidaan jaotella kolmeen ryhmään, joissa yhteisö käsitetään 1) alueellisesti rajattavissa olevana yksikkönä, 2) sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkönä tai 3) yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkönä. Usein nämä määritelmät menevät päällekkäin. (Lehtonen 1990, 18-19) Edellä mainittua jakoa mukaillen Nyystölän kävelytoiminnan yhteisö muodostuu tietyille alueelle sijoittuvista yhteenkuuluvuutta kokevista ihmisistä. Yhteenkuuluvuus liittyy kenties kuitenkin lähinnä vapaa-ajanviettoon eli tarkennettuna kävelytoimintaan.

Postmodernille yhteisölle on tyypillistä, että se perustuu suurelta osin vapaaehtoisuuteen. Tällöin yksilöt ratkaisevat liittyvätkö vai jäävätkö pois, vaikka yhteisö säätelee liittymisen ja erottamisen ehtoja. (Lapintie 1998, 271) Tässä tulee esille postmodernille tyypillinen yksilöllisyyden korostuminen. Tällä voidaan selittää uusien yhteisöjen eroa vanhoihin yhteisömuotoihin. Yksilö on kykenevä tekemään valintoja ja muodostamaan yhteisöjä kulloisenkin tilanteensa mukaan. (Jarva 1996, 82) Myös Nyystölän kävelytoiminta perustuu omaan innostukseen ja

vapaaehtoiseen osallistumiseen. Toisaalta autioituva kylä asettaa rajoituksia muulle toiminnalle erityisesti ikääntyvien kohdalla, joilla ei ole mahdollisuuksia liikkua helposti paikasta toiseen.

Tutkimuksen viitekehyksessä yhteisöllisyys on nostettu merkittäväksi tekijäksi. Hautamäki (1993) määrittelee yhteisöllisyyden ihmisten keskinäiseksi yhteenkuuluvuudeksi. Yhteisöllisyyden käsitettä voidaan määritellä myös *sympatian* käsitteen avulla. Ihmisen kykyä tuntea mielihyvää tai mielihyvää sen johdosta, että toinen ihminen tuntee mielihyvää tai mielihyvää kutsutaan *sympatiaksi*. Tähän perustuu yleinen moraali. Ihmiselle on luonteenomaista liittyä muihin ja kuulua erilaisiin yhteisöihin. Näin *sympatia* laajenee yhteenkuuluvuudeksi ja ilmenee yhteisöllisinä arvoina. (Hautamäki 1993, 141-142.) Yhteisöllisyys ilmenee kylän kävelytoiminnassa ja sillä on suuri merkitys kyläläisille. Keskustelua on käyty myös ns. uusyhteisöllisyydestä, joka on paikallista mutta liikkuvaa. Paikallisuus koetaan voimakkaasti, mutta samalla ollaan erilaisten globaalien yhteisöjen jäseniä. Tästä esimerkkinä toimii internet. Postmoderni aika hyväksyy yksilöiden erilaisuuden ja yksilöt voivat näin samaistua kansainvälisiin vähemmistöihin yhtä helposti kuin kotiseudun heimoihin. Ajan ja paikan rajat ovat näissä uusyhteisöllisyyden muodoissa murtuneet. (Hautamäki 1996b, 37-38.)

3.2 Yhteisöllisyyden kasvu vai katoaminen ?

Nykyistä yhteiskunnan kehitystä leimaa individualisoituminen eli yksilöllistyminen. Oma elämänkaari on erillinen suljettu rata, joka on etäännytetty sukupolvien kierrosta. Perinteiden ja sukupolvien kierron on katsottu olevan yhteydessä toisiinsa ja luovan jatkuvan kierron. Näin modernissa yhteiskunnassa perinteet eivät enää ohjaa elämää ja siteet muihin ihmisiin ja ryhmiin kuten sukuun, kylään ja taloon heikkenevät. (Giddens 1995, 140-146) Suurin osa yhteiskunnallisista määrittelytehtävistä on siirtynyt yksilön itsensä tehtäväksi ja yhteiskunnan kollektiiviset merkitysrakenteet ovat hiipumassa. Näin ihmiset joutuvat käsittelemään ja tulkitsemaan itse mahdollisuudet ja valinnat, jotka ennen ratkaistiin perhe- tai kyläyhteisössä. (Beck 1995, 27-31) Tämäkin muutos kuvaa yleisemmällä tasolla yhteiskunnan muutosta ja liittyy näin esimerkiksi perhemuodon, elämäntavan ja ystävyysuhteiden muutoksiin, joita kuvattiin luvussa kaksi. Läheiset siteet ja melko tiukatkin normit toivat ihmisten elämään turvallisuutta, joka on nyt osittain kadonnut. Simpura (1996) selittää, kuinka jälkimoderni näkemys kuvaa

mahdollisuudet turvalliseen yhteisöllisyyteen menetetyksi siksi, että yhteiskunnan kehitys on johtanut elämän uuteen epävarmuuden tilaan, jossa siis yksilölliset ja yhteisölliset suhteet ovat tilapäisiä ja epävarmuuden täyttämiä. (Simpura 1996, 22)

Yhteiskunnan muutokset ovat aiheuttaneet paineita ja runsaasti ongelmia sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yhteisöllisyyden katoaminen liittyy myös valtion vallan ja säätelyn kasvuun, joka on erityisesti hyvinvointivaltion ongelma. Hautamäki (1993) esittää spontaanin yksilöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä edistävän yhteiskunnan kehittymisen estyneen hyvinvointivaltion ottaessa vastuun yksilöstä. Hyvinvointivaltion holhoavuus estää aidon yksilöllisyyden ja näin yhteisöllisyys tuhoutuu. (Hautamäki 1993, 14, 138-139) Hautamäen kritiikki kohdistuu voimakkaasti hyvinvointivaltiota vastaan. Toisaalta keskustelu yhteisöllisyydestä on sisältänyt myös täysin vastakkaisia näkemyksiä. 1990-luvun laman myötä asenteissa on havaittu siirtymistä kohti solidaarisuutta ja toisten huomioonottamista. Tämä muutos kenties ilmaisee ihmisten kaipuuta suurempaan yhteisöllisyyteen ja antaa haasteita, kuinka lujittaa yksilöllisyyttä ja kehittää yhteisöllisyyttä oikealla tavalla. (Niiniluoto & Löppönen 1994, 33-34)

Samansuuntaisia näkemyksiä on esittänyt Maffesoli (1996) kuvatessaan yhteiskunnassamme nähtävissä olevaa yhteisöllisyyden ihannetta. Vastoin monien tutkijoiden mielipidettä individualismista aikamme merkinä Maffesoli (1996) kuvaa ns. heimollisuuden kehittymistä. Etnisen tietoisuuden uudelleen tuleminen, uskonnollisen fanatismien eri muotojen kasvu, kasvaneet painostusryhmät ym. vahvistavat tätä näkemystä. Yhteisölliset kokemukset, kuten urheilu-, musiikki- ja juhlahumut rytmittävät elämää ja pyhittävät arjen. Koski (1995) kuvaa esimerkkinä tästä jääkiekon maailmanmestaruusvoittoon liittyneen karnevaali keväällä 1995. Yhteisöllisyys ei enää ole yhteisöllisyyttä aatteeseen, vaan kokoontumista jonkin ajankohtaisen teeman ympärille. (Koski 1995) Yhteisöllisyyden ihanne löytyy myös monista solidaarisuuden ja anteliaisuuden muodoista. Tästä esimerkkeinä ovat suurten humanitääristen tarkoitusten vuoksi järjestetyt konsertit tai lukuisat hyväntekeväisyyspaukset. Oleellista ei ole tehokkuus, vaan yhdessä olemisen muoto, jossa pyritään muokkaamaan nykyhetkeä, tekemään siitä niin hedonistinen kuin mahdollista. (Maffesoli 1996, 24-26, 169-170) Tutkijoiden näkemykset osoittavat, kuinka yksilön ja yhteisön väliseen vapauteen ja vastuuseen sisältyy monia ristiriitoja. Nämä ristiriidat tulevat esille tarkasteltaessa hyvinvointia ja hyvinvointivaltion ongelmia.

4. HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN TARKASTELUA

4.1 Hyvinvoinnin käsite ja osatekijöitä

Hyvinvoinnin määrittelemisen ei ole ongelmaton. Allardt (1980) kuvailee, kuinka käsitteen määrittelemisen tulee aloittaa hyvinvoinnille tunnusomaisten piirteiden määrittelemisellä ja hyväksymisellä. Näin hyvinvoinnin analyysi edellyttää aina jonkinlaista toivotun asiantilan mallia. Toisaalta empiirisiä perusteita ihanteellisen tilan määrittelemiselle ei ole. Hyvinvointi voidaan myös määritellä tarvekäsitteen avulla, jolloin hyvinvointi on tila, jossa ihmisillä on mahdollisuus saada keskeiset tarpeensa tyydyttyiksi. Kun hyvinvointi asetetaan hyvän yhteiskunnan perustaksi, ilmaistaan myös sosiaalisia arvoja. Jotta näistä hyvinvointiarvoista olisi käytännössä hyötyä, ne tavallisesti operationalisoidaan. On kuitenkin huomioitava, ettei kaikkia hyvinvointiarvoja voida kvantifioida. (Allardt 1980,13-31)

1990-luvun yhteiskunnallinen keskustelu on sisältänyt teemoja hyvästä elämästä, hyvinvoinnista ja sen tavoittelemisesta sekä tuottamisesta. Hyvinvoinnin perinteiset osoittimet toimeentulo ja elintaso on havaittu riittämättömiksi mittareiksi ja nykyisin hyvinvoinnin näkökulmaan liitetään aineellisten resurssien lisäksi sosiaalisia ja psykososiaalisia voimavaroja eli ihmissuhteita ja henkilökohtaisia toimintavalmiuksia, joiden varassa arkielämästä selviydytään. Pohjoismaiselle elinolotutkimukselle on ollut tyypillistä edetä resurssinäkökulmasta kuvaamalla vain objektiivisia elinoloja. Erik Allardtin 1970-luvun tutkimus Hyvinvoinnin ulottuvuudet oli kuitenkin poikkeus eli sen hyvinvointikäsitteistö sisälsi sekä resursseja että tarpeita ja toi näin subjektiivisen hyvinvoinnin elementtejä pohjoismaiseen hyvinvointikeskusteluun. (Simpura 1996, 10-18)

Allardt sovelsi teoriaansa erilaisten tarpeiden tyydyttämisestä laajassa Pohjoismaiden hyvinvointitutkimuksessa 1970-luvulla. Teorian mukaisesti hyvinvointi oli jaettu osatekijöihin seuraavasti: elintaso (tulot, asumistaso, työllisyys, koulutus, terveys), yhteisyysuhteet (paikallisyhteisyys, perheyhteisyys, ystävyysuhteet) sekä itsensä toteuttamisen muodot (arvonanto, korvaamattomuus, poliittiset resurssit, mielenkiintoinen vapaa-ajan toiminta). Näitä erilaisia tarpeita tyydytetään eri tavoin ja tyydytetyt tarpeet toimivat ihmisten resurssina.

Tarpeet voidaan myös jakaa aineellisiin ja laadullisiin. Laadullisten tarpeiden tyydytys liittyy inhimillisiin suhteisiin ja on läheisesti yhteydessä elämänlaadun käsitteeseen. (Allardt 1980, 52-60) Tässä tutkimuksessa käytetty näkökulma korostaa yhteisyyssuhteita hyvinvoinnin osatekijänä. Erityisesti paikallissuhteiden merkitys nousee esille ja se nähdään hyvinvointia lisäävänä tekijänä Allardt'n teoriaa mukaillen.

Jokin laukaiseva tekijä mahdollistaa tarpeen tiedostamisen ja esim. kävelyn aloittaminen voi olla seurausta tunteesta, että elämä on fyysisesti liian passiivista. Allardt'n tarpeita mukaillen kävelykouluissa on mahdollisuus tyydyttää aineellisia tarpeita vaikkapa kävelyn terveysvaikutusten avulla. Kävelykoulujen merkitys mielenkiintoisena vapaa-ajantoimintana on huomionarvoista ja Nyystölässä kävelykoululaisten näkökulmasta yhteisöllisyyden tarpeen tyydyttäminen on keskeistä. (Karimäki 1996)

4.2 Hyvinvointivaltion käsite

Hyvinvointia tavoitellaan ja kysymyksiä on herättänyt, kuinka yksilöiden, yhteisöjen, kansalaisten ja valtion suhteet tulisi järjestää tähdättäessä yhteiseen hyvään. Hyvinvoinnin tuottaminen erityisesti Pohjoismaissa on ollut valtion vastuulla ja tästä on johdettu nimitys hyvinvointivaltio. Hyvinvointivaltio viittaa määritelmään, jossa sosiaaliturvan ja elintason kohtuullisesta ylläpitämisestä vastaa valtio. Tästä johtuen sosiaaliturvan julkiset kustannukset ovat suuret. (Allardt 1988, 247) Uusitalo (1993) laajentaa hyvinvointivaltion käsitteen viittaavan julkisyhteisöjen kokonaisuuteen, valtion lisäksi myös kuntiin. Hyvinvointivaltio ottaa vastuun kansalaisten sosiaalisesta turvallisuudesta ja pyrkii lisäämään tasa-arvoa kansalaisten ja erilaisten ryhmien välille toimien demokraattisessa ja melko vauraassa yhteiskunnassa. Hyvinvointivaltioissa on aste-eroja, joista oleellimmat liittyvät valtion, markkinoiden, perheen ja kansalaistoiminnan rooliin hyvinvoinnin tuottajina. Pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle tyypillinen piirre on yhteiskuntapolitiikan laaja-alaisuus eli yhteiskuntapolitiikka ulottuu koulutukseen, työllisyyteen, vapaa-aikaan jne. Tasa-arvo on keskeinen arvo ja siihen on pyritty taloudellisia ja sosiaalisia eroja kaventamalla mm. koulutus-, vero- ja tulopoliittisin keinoin. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ongelmana pidetään vapauden puutetta ja liiallista holhousta. (Uusitalo 1993, 72-75)

4.3 Hyvinvoinnin kriisi

Valtioiden vaikeudet tuottaa hyvinvointia ovat nousseet esiin eri puolilla maailmaa ja hyvinvointivaltio on joutunut voimakkaan kritiikin kohteeksi. Pohjoismaissa perinteisiä hyvinvointipalveluja on jouduttu supistamaan ja keskustelua on käyty vastuun siirtämisestä kansalaisjärjestöille tai yksityisille yrityksille. Käytännön tasolla vastakkain ovat hyvinvointivaltion kustannukset ja sen saavutukset. Keskustelun lähtökohtana on arvokeskustelu ja arviot siitä, mitkä hyvinvointivaltion piirteet tulisi säilyttää ja mistä voidaan luopua ja turvautua kansalaisyhteiskuntaan ja markkinoihin.

Hautamäki (1993) kritisoi hyvinvointivaltion arvopohjan olevan ristiriitainen ja tuhoisa ja näin kääntyneen juuri hyvinvointia vastaan. Julkinen hallinto on paisunut suureksi ja se puuttuu monilla tavoin ihmisten elämään. Ihmisten toiminnan mahdollisuuksia on radikaalisti heikennetty ja samalla on tuhottu ihmisten oma-aloitteisuutta ja vastuuta omasta elämästään. Julkiset palvelut ottavat heikosti huomioon kansalaisten erilaiset tarpeet ja toiveet. Kuitenkin palveluja on tuotettu jatkuvasti lisää ja näin verot ovat kasvaneet. Valtion velvollisuudeksi ymmärrettiin kansalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen ja toimeentuloerojen tasoittaminen. Hyvinvointivaltion perusongelma piilee siinä, että sympatian tunteet ohjattiin pitkälti valtion vallan ja koneiston kasvattamiseen. Julkisen hallinnon laaja palvelujärjestelmä on ottanut vastuun ihmisestä, mutta samanaikaisesti ihmisten vastuu itsestään ja muista ihmisistä on heikentynyt. Tähän viitaten Hautamäki (1993) kuvailee hyvinvointivaltion tuhoavan yhteisöllisyyden. Hyvinvointia tulisi tulevaisuudessa rakentaa yksilöllisyyttä, yhteisöllisyyttä ja yrittäjyyttä vahvistamalla. Tällöin olennaista on se, että ihmisten hyvinvointi riippuu ratkaisevasti heidän omasta toiminnastaan ja niistä yhteisöistä, joihin he kuuluvat. (Hautamäki 1993, 12-16, 141-144) Hyvinvointi liittyy eri elämänosa-alueisiin monin tavoin. Työelämässä hyvinvointia hankitaan eri tavoin kuin perhe-elämässä. Arkielämää ja hyvinvointia arjessa voidaan tarkastella toimintafoorumien avulla.

4.4 Toimintafoorumit ja niiden merkitys

1970-luvun hyvinvointiteorioissakin mainitut hyvinvoinnin areenat eli toimintafoorumit ovat

hieman unohduksiin painettu käsite. Konkreettisemmin ja pidemmälle ajatusta ovat kehitelleet mm. liberalistit, jotka kohottavat kunniaan markkinoiden areenan, jossa ostovoima on toiminnan ja osallistumisen ehdoton edellytys ja sen epätasainen jakautuminen inhimillisen energian lähde. Karisto (1994) hahmottelee elämän toimintafoorumeiksi perinteisen perheen ja työn lisäksi kolmannen alueen eli yhteisöllisen elämän, itsensä toteuttamisen sekä vapaa-ajan vieton kentän ja modernien palvelujen alueen. Näiden eri toimintafoorumien välillä tulee olla orgaaninen suhde, jossa on mahdollisuus joustavasti liikkua ja sukkuloida. Kolmas alue sisältää harrastusmahdollisuuksia ja elämänsisältöjä ja tarjoaa esim. paikallista kiinnittymistä ja yhteisöllisiä ylpeydenaiheita. Protestanttisen etiikan kulttuurissamme kolmannella alueella ei ole ollut samanlaista tunnustettua arvoa kuin työllä ja perhe-elämällä. Karisto kuitenkin toteaa, kuinka kolmannella alueella on suuri merkitys elämäntilanteen ja myönteisen pohjavireen löytymiselle sekä työelämän ja perhe-elämän yhteen sovittamiselle ja ongelmien ehkäisylle. Toimintafoorumina kolmas alue on täynnä toiminnan malleja. Vapaa-ajan kulutus ja yhteiset tapahtumat opettavat nauttimaan pienistä asioista. (Karisto 1994)

Ihmisten vapaa-aika on lisääntynyt huomattavasti ja näin kolmannen alueen toiminta muuttuu yhä tärkeämmäksi elämäntilanteeksi. Suomen korkeat työttömyysluvut ovat pakottaneet ihmiset tarkastelemaan arvojaan ja perinteinen työnteon korostus on saanut uusia merkityksiä. Kävelytoiminta voidaan nähdä osana kolmatta toimintafoorumia ja sillä on moninaisia merkityksiä eri ihmisille. Työelämän toimintafoorumin menettänyt työtön pariskunta on siirtänyt aktiivisuutensa kolmannelle toimintafoorumille ja löytänyt elämäänsä uutta sisältöä kävelystä: "Pariskunta kävelee aamupäivällä yhden lenkin ja iltapäivällä toisen. Kotosalla he pysyvät vain sadepäivinä tai lastenlasten tullessa hoitoon. Nämä Vesijaon (eräs kunnan kylistä) ahkerimmat kävelijät löytyvät lapsuutensa mökkimaisemista metsän keskeltä. Metsäteiltä kertyvät myös heidän kilometrinsä, joita on kuukaudessa kummallakin vähintään 300 ja enimmillään 450 . Vaimo on hoikistunut silmissä ja mies on kymmenen kiloa keventyneenä ihannepainossaan." (Etelä-Suomen Sanomat 1997) Lama ja työttömyys ovat osittain pakottaneet kansalaisyhteiskunnan aktivoitumaan ja tämä näkyy erilaisten vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan kasvuna (Hautamäki 1993, 141-144). Esimerkiksi urheiluopistot ja aikuiskoulutuskeskukset sekä monien kaupunkien liikuntatoimet ovat järjestäneet liikuntatoimintaa työttömille. Liikuntakeskus Pajulahti järjesti mm. työttömien rakentajien teräskuntokursseja, jossa viikon mittaiseen kurssiin liittyi kuuden kuukauden mittainen seuranta. Kokemukset ovat olleet

positiivisia ja liikuntatoiminnan on todettu tukevan työtöntä myös henkisesti.(Korhonen ym.1995, 110) Kansalaisaktiivisuus toteutuu vapaaehtoisjärjestöissä monissa eri muodoissa ja liikuntaa voidaan tarkastella toimintana, johon sisältyy paljon kansalaisaktiivisuutta.

5. LIIKUNTA KANSALAISTEN TOIMINTANA

5.1 Kansalaisaktiivisuus ja kansalaisyhteiskunta käsitteinä

Koski (1994) määrittelee kansalaisaktiivisuuden ihmisistä itsestään lähtevän potentiaalin synnyttämäksi toiminnaksi, jossa on yleensä mukana sosiaalinen ryhmä. Itse toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen eikä tapahdu taloudellisen hyödyn tai fyysisten perustarpeiden tyydyttämiseksi. Valtion asemaa korostavan mallin vaihtoehdoksi on noussut kansalaisyhteiskunta, jossa kansalaisilla on enemmän vaikutusmahdollisuuksia ja myös vastuuta itseään koskevissa asioissa. Perustana tälle on kansalaisten aktiivisuus eli kansalainen toiminnan toteuttajana. Tämä on johtanut mm. lähidemokratiakokeiluihin. (Koski 1994, 85, 101-102) Kansalaisuuden merkitys niin velvollisuuksien kuin oikeuksienkin osalta on muutoksessa. Vastoin eräitä näkemyksiä kansalaisyhteiskunta ei tarkoita julkisen sektorin väistymistä, vaan uusien toimintamallien käyttöönottamista. Yli viidessäkymmenessä kunnassa on käynnistetty kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseen tähtääviä hankkeita. Esimerkiksi näillä osallisuushankkeilla haetaan sisältöä kansalaisyhteiskuntakäsitteelle ja konkreettisempia käytäntöjä, muotoja ja malleja osallisuuden toteutumiseksi. (Backman 1997, 1) Kansalaisyhteiskunnan määritelmä ja kansalaisyhteiskunnan ilmeneminen ei kuitenkaan ole yksinkertaisen selkeää. Monissa keskusteluissa kansalaisnäkökulma merkitsee suunnilleen samaa kuin kansalaisten kuuleminen. Toisaalta näkemykset kansalaisten itsemääräämisoikeuksien lisäämisestä ja kansalaisista toiminnan toteuttajina ovat saaneet laajaa kannatusta. (Jallinoja 1993, 28)

Pulkinen (1989) kuvaa kansalaisyhteiskuntaa yhteisöksi, joka käy vapaata ja tasa-arvoista poliittista keskustelua ja muuttuu rationaalisesti markkinavoimien mukaan. Tämä liberalistinen traditio näkee valtion auktoriteettina, joka pyrkii estämään yhteisön vapaata liikettä. (Pulkinen 1989, 111-133) Kansalaisyhteiskunnan vahvistuminen voi tapahtua Jallinojan mukaan siten, että valtio luovuttaa jotain omia tehtäviään kansalaisjärjestöjen tai yksityisten yritysten vastuulle. Tämä heijastaa kulttuurin yleistä muutosta kohti yksilöllisempiä valintoja ja oikeutta valinnanvapauteen. (Jallinoja 1993, 49) Kansalaisyhteiskunta voidaan nähdä esimerkiksi neljän eri toimijaryhmän mallina. Näitä toimijoita ovat 1) yksityiset ihmiset, perheet ja suvut, 2)

vapaaehtoiset auttaja- ja tukiryhmät ja vapaaehtoisjärjestöt, 3) yritykset ja palveluja myyvät järjestöt ja 4) kunnat sekä joskus myös valtion paikallishallinto. Kansalaisyhteiskunnan toiminta-ajatus perustuu yhteistyöhön, jossa eri toimijat kantavat toiminnastaan yhteisvastuuta ja toimijoiden kesken vallitsee me-henki. (Koski 1995, 60-61) Hautamäki (1996b, 38) kuvaa kansalaisyhteiskunnan hyvin laajana käsitteenä yhteisöjen yhteisöksi, paikaksi kehittää omia ratkaisuja ja luoda uusia yhteyksiä.

5.2 Liikunta ja kansalaisaktiivisuus

Liikunnan alueella toimii erilaisia yhdistyksiä, joissa kansalaisaktiivisuus toteutuu. Koski (1994) on ryhmitellyt liikunnan kansalaisaktiivisuuden neljään ryhmään seuraavasti : liikunnan viralliset organisaatiot, välillisesti liikuntaa harrastavat organisaatiot, liikunnan epäviralliset ryhmittymät sekä ryhmittymät, jotka harrastavat liikuntaa sivutoimintona. (Koski 1994, 85-90) Urheiluseurojen ulkopuoliset ryhmittymät olivat 1990-luvun alussa jatkuvassa kasvussa. Näitä syntyi erilaisista lähtökohdista, mm. asuinalueille, taloyhtiöihin, kaveripiireihin, työpaikoille tai kylätoimikuntiin. (Suomi 1990, 5-6). Toiminta oli usein spontaania ja organisaatio melko avoin.

Nyystölän kävelytoiminta alkoi kylätoimikunnan aloitteesta ja aktiivisuudesta, joten em. ryhmittelyn mukaisesti kävelytoiminta alkoi organisaatiosta, jolla liikunta on sivutoimintona. Myöhemmin toiminta on eriytynyt kylätoimikunnasta itsenäiseksi ja sillä voidaan nähdä oma funktionsa, joten kävelytoiminnan organisaatio on liukunut liikunnan epäviralliseksi ryhmittymäksi.

Vapaaehtoisorganisaation toiminnalle on tyypillistä, että sosiaalinen toiminta nähdään sinällään arvokkaana. Vapaaehtoisyhdistykselle on määritelty seuraavia ominaispiirteitä: jäsenyys perustuu vapaaehtoisuuteen, toiminta suuntautuu jäsenten intressien mukaan, yhdistys on riippumaton ja niissä on luottamushenkilöhallinto sekä demokraattinen päätöksentekojärjestelmä. (Heinemann & Horch 1988, sit. Koski 1994.) Tämä lista koskee lähinnä ideaalityyppejä, mutta kävelytoiminnastakin voidaan löytää näitä piirteitä. Kävelijät osallistuvat oman kiinnostuksensa ja mahdollisuuksiensa mukaan eli toiminta on ehdottoman vapaaehtoista. Päätökset tehdään yhdessä, mutta varsinaista luottamushenkilöhallintoa ei ole. Kävelytoiminta alkoi osittain kylätoimikunnan innoittamana ja näin organisaatio oli ainakin aluksi osittain sidoksissa kylätoimikuntaan.

Liikunnan kansalaistoimintaan liittyvien merkitysten ja toiminnan selvittäminen on havaittu ajankohtaiseksi aiheeksi ja aihealueen selvitystyö on aloitettu kolmen vuoden mittaisella tutkimusohjelmalla vuonna 1997. Tutkimusohjelma on nimeltään "Liikunnan kansalaistoiminta -muutokset, merkitykset ja reunaehdot" ja tavoitteena on tuottaa analyysi liikunnan kansalaistoiminnan muutoksista, nykytilasta ja tulevaisuuden haasteista. Tutkimus koostuu neljän tutkijan osahankkeista ja hankkeen päättyessä julkaistaan loppuraportti "Liikunnan kansalaistoiminta vuosituhannen vaihteessa". Osahankkeet käsittelevät kansalaisyhteiskunnan ja erityisesti järjestökentän suhdetta poliittis-hallinnollisiin toimijoihin, kansalaistoiminnan muutoksia kuntatasolla, liikuntakulttuurin toimijoita ja liikunnan sosialisatiota sekä liikunnan vapaaehtoistyön kulttuuria. (Heikkala ym. 1997)

5.3 Liikunnan merkityksiä yksilölle ja yhteisölle

Liikunnan merkityksiä voidaan tarkastella eri ulottuvuuksien avulla. Telama, Vuolle & Laakso (1986) ovat määritelleet ulottuvuuksiksi yksilön ja yhteisön sekä aineellisen ja henkisen.

	Henkinen perusta	Aineellinen perusta
Yksilö- taso	1) Liikunnan subjektiivinen merkitys	2) Liikunnan objektiivinen merkitys
Yhteisö- taso	3) Kansallinen, viihteellinen ja integratiivinen merkitys	4) kansanterveydellinen, kaupallinen ja teollinen merkitys, tuotantovoimien uusintaminen

KUVIO 1. Liikunnan yksilöllinen ja yhteiskunnallinen merkitys (Telama, Vuolle & Laakso 1986, 20)

Analysoitaessa Nyystölän kävelytoimintaa samoilla ulottuvuuksilla voidaan löytää seuraavia merkityksiä. Aineellisia merkityksiä yksilölle ovat kehittyneet tuki- ja liikuntaelimistön kunto, kohonnut verenkiertoelimistön kunto tai kohonnut kuntotesteillä mitattu kunto. Yhteisötason aineelliset merkitykset liittyvät yleiseen terveystietoisuuden nousuun ja sitä kautta arkielämän terveyttä edistäviin valintoihin. Kunnan terveystoimelle toiminnalla on kansanterveydellistä merkitystä, sillä se aktivoi keski-ikäisiä, ikääntyviä ja jopa ennen liikunnallisesti passiivisia. Henkisiä merkityksiä yhteisötasolla voidaan löytää useita. Kävely tarjoaa mahdollisuuksia kylän yhteisten asioiden luontevaan esilletuomiseen. Eri sukupuolet, sukupolvet tai perheet toimivat yhdessä. Kyläläiset integroituvat paikallisyhteisöön ja kävely voi toimia kylän identiteetin luojana. Yksilötasolla henkiset merkitykset liittyvät kokemuksiin yhdessäolosta ja mukana olemisesta. Yhteys luontoon on vähentynyt maaseudun elintapojen muuttuessa, joten kävely tarjoaa mahdollisuuden ulkoiluun ja luonnosta nauttimiseen.

5.3.1 Kävely liikuntamuotona

Kävelyä harrastaa 63% 19-65-vuotiaista suomalaisista (SLU, Suomen Gallup Oy, 1995) ja se on selkeästi suosituin aikuisten harrastamista liikuntamuodoista. Kävely on dynaamista, aerobista lihastoimintaa sisältävä liikuntamuoto, jossa liikenopeedet ovat pienet. Kaikki kävelyn vaarat ovat pienet suhteessa muihin liikuntamuotoihin. Kävelyn aiheuttamat vaatimukset ovat vähäiset ja näin kävely on jokamiehen liikuntaa, jota voi harrastaa lähes joka paikassa. (Vuori 1996, 49) Kävely on usein aliarvostettu liikuntamuoto, sillä se on liittynyt itsestäänselvyytensä liikkumiseen paikasta toiseen. Tavanomaisuutensa vuoksi siinä ei ole uutuudenviehätystä. Yhdysvalloissa alkoi 1980-luvulla kävelybuumi, joka toi kävelyyn uusia vivahteita: pace walking (vauhtikävely), power walking (voimakävely), fitness walking (kuntokävely), health walking (terveyskävely) tai mall walking (ostoskeskuskävely). Tehokkuutta kävelyyn voi lisätä mm. maastokävelyllä, ylämäkikävelyllä, porraskävelyllä, sauvakävelyllä tai nilkka- tai rannepainoilla. (Suomen Reumaliitto 1994)

Kävelyä pidetään erinomaisena terveysliikuntana ja kävelyn tärkeimpiä terveysvaikutuksia on alentunut sydän- ja verisuonitautiriski. Kävely tehoaa painon pudotukseen ja ehkäisee näin lihomista. Kävely saattaa ehkäistä osteoporoosia, koska luut saavat kuormitusta painovoiman suunnassa. Maastossa tai vaihtelevalla alustalla kävely sekä kevyiden lisäpainojen käyttö

vahvistavat liikunnan edullisia vaikutuksia luuhun. Fyysisten terveysvaikutusten lisäksi liikunnalla on esitetty olevan runsaasti edullisia vaikutuksia mielenterveydelle. (Suomen Reumaliitto 1994)

5.4 Toimintamalleja liikunta-aktiivisuuden lisäämiseksi

Liikunta-aktiivisuutta on pyritty lisäämään erilaisten projektien ja kampanjoiden avulla. Seuraavaksi kuvaillaan muutamia esimerkkejä eri tasoilla toimivista kampanjoista tai projekteista, joiden tavoitteena on ihmisten liikunta-aktiivisuuden lisääminen. Health enhancing physical activity -projekti liittyy suomalaisen toiminnan Euroopan Unionin yhteistoimintaverkostoon. Kunnossa Kaiken Ikää-kampanja on valtakunnallinen kampanja, joka aktivoi ja tukee pienempiä hankkeita. Suomen Reumaliitossa kehitettiin Kävele Kunnolla -kampanja, jonka tuote kävelykoulu järjestettiin Nyystölän kylällä. Liikunta Suomi-projektissa kehitettiin paikallistason yhteistyötä ja Kainuun Nakertaja-Hetteenmäen kyläläiset innostuivat itse kehittämään omaa aluettaan.

5.4.1 Liikunta Suomi-projekti

Vuosina 1991-1994 toteutettu Liikunta Suomi -kokeiluprojekti keräsi kokemuksia paikallistason liikuntapalveluista tavoitteenaan kehittää paikallistason yhteistyötä, asiantuntemusta ja tiedotusta liikunnan alueella. Aikuisväestön liikunnan edistämishankkeita oli 17, joista kuusi oli työyhteisöjä koskevia. Kuntien ja seurojen liikunta- ja vapaa-aikapalvelujen kehittämishankkeita oli 37. Esimerkkejä hankkeista ovat urheiluseura Toholammin kunnan liikuntapalveluista ja -alueista vastaavana, ylikunnallisen liikuntatoiminnan kehittäminen Koillis-Lapissa tai Saariselän maastopyöräilyreitistö. Kokemukset olivat pääasiassa myönteisiä. Supistuvien resurssien aikana syntyi monipuolista yhteistyötä mm. liikuntatoimen ja terveys- ja sosiaalisektorin välillä. Kansalaisaktiivisuus kanavoitui kuitenkin perinteisen seuratyön kautta ja mm. kylätoimikuntia ei saatu odotetulla tavalla mukaan. Hankkeiden toiminnassa oli oleellista paikalliset ratkaisut ja yhteistyöhakuisuus. Hankkeet tarjosivat esimerkkejä selviytymisstrategioista taloudellisen laman aikana. Uusiin haasteisiin

etsittiin paikallisia ratkaisuja. (Paronen ym. 1995) Liikunta Suomi -projekti osoittaa liikuntajärjestöjen kiinnostuksen lisääntyneen paikallistason liikunnan kehittämistä kohtaan. Ruohonjuuritasolla tapahtuvista projekteista tarvitaan uusia esimerkkejä ja vinkkejä, sillä kuten em. projektissa tuli esille, on toiminta paikallisten ehtojen mukaan ensisijaisen tärkeää projektin onnistumiselle. Nyystölän kävelytoiminnassa mielenkiintoista on se, kuinka toiminta kehitti ympärilleen Maailman ympäri kävelyn idean ja kuinka kyläläiset aktiivisesti ottivat vastuun toiminnan jatkumisesta.

5.4.2 Kunnossa Kaiken Ikää eli terveysliikuntaa keski-ikäisille

Vuonna 1995 aloitetun Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelman (KKI) tavoitteena on lisätä keski-ikäisten 40-60-vuotiaiden liikkujien määrää 150 000:lla vuoteen 2000 mennessä. Toimintatapoina KKI käyttää mm. hankekilpailua, jolla aktivoidaan uusia hankkeita. Taloudellista tukea jaetaan vuosittain uusille hankkeille kilpailuttamisen periaatteella. Yleisimmät yhteistyötahot ovat kuntien liikuntatoimi, sosiaali- ja terveydenhuolto, työelämä, työttömät, urheiluseurat ja joukkoviestimet. Opetusministeriö ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vastaavat KKI-ohjelman taloudellisista edellytyksistä, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiön LIKES-tutkimuskeskus ohjelman toteuttamisesta sekä Kansaneläkelaitos materiaalityön rahoittamisesta. Toimintaohjelman keskeisiä periaatteita ovat mm. liikunnan yhteiskunnallisen roolin vahvistaminen, uusien tahojen aktivoiminen liikunnan kehittämisessä, kokemusten, mallien ja toimintatapojen tuottaminen aikuisten liikunnan kehittämiseksi paikallis-, alue- ja valtakunnan tasolla sekä terveystieteiden kehittämisen jatkuminen myös toimintaohjelman jälkeen. (KKI-esitys)

Toiminnan tavoitteena on herättää keski-ikäisissä oma tahto liikkua. Tärkeää motivaation syntyä on tieto liikunnan vaikutuksista sekä tietoisuus myös siitä, missä, milloin ja miten hän voi liikuntaa harrastaa. Oleellista on tehdä kynnyksellä liikunnan aloittamiseksi mahdollisimman matalaksi. Liikuntapalveluja on pyritty luomaan mahdollisimman lähelle tavallista ihmistä, esim. sivukylille. Tavoitteena on myös tukea uutta liikkujaa siten, että liikunnasta tulee pysyvä osa elämää. Viidenteen hankekilpailuun osallistui 203 hakijaa ja yhteensä hankekilpailuihin on lähetetty 1003 hakemusta. Hakemuksista löytyy osaamista, uskallusta ja iloa. Ilo löytyy usein

omista ideoista ja oman väen liikuttamisesta ja tämän huomaa myös hankkeiden termistöstä: Kuntopresidentit, Itärannan iskuryhmä, Vaeltaen kohti korvennokkaa tai Saanko luvan. (Kipinät 1 / 2, 1997) Eräs tukea saaneista hakemuksista oli juuri kävelytoiminta Padasjoen kunnassa.

5.4.3 Kävele Kunnolla -kampanja

Suomen Reumaliitto käynnisti valtakunnallisen Kävele Kunnolla -kampanjan vuonna 1994. Kampanjan keskeisin toimintamuoto on paikalliset kävelykoulut, joissa Suomen Reumaliiton kouluttamat kävelyohjaajat opastavat kävelyä. Kävelyn arvostusta ja näkyvyyttä on myös nostettu erilaisilla massatapahtumilla, kuten vuosittaisella Valtakunnallisella kävelypäivällä. Vuosina 1994-96 on järjestetty 300 kävelykoulua ja yleisimpänä järjestäjätahoina ovat toimineet kunnallinen liikuntatoimi sekä kansalais- ja työväenopistot.

Kävelykoulun tavoitteena on lisätä kävelyharrastusta sen terveysvaikutusten vuoksi. Kävely nähdään useimmille sopivana, tehokkaana ja turvallisena kuntoilumuotona. Käytännössä osallistujista kootaan ryhmä (max.30 henkilöä) ja kuuden osallistumiskerran aikana käsitellään seuraavia asioita: kävely terveys- ja kuntoliikuntana, terveellisen ravitsemuksen perusteet, kävelyn biomekaniikka, kävelytesti, lihashuolto jne. (Suomen Reumaliitto 1994)

5.4.4 Suomen Reumaliiton kävelykoulututkimus

Karimäen (1996) tutkimus Kokonaisvaltainen kävelykoulu kartoitti Kävele Kunnolla -kampanjan valtakunnallisesti toteutunutta toimintaa vuosina 1994-1996. Kampanjan aikana toteutui noin 400 kävelykoulua eri puolilla Suomea. Koulut sijoituivat maantieteellisesti siten, että tutkimusajankohtaan mennessä toteutetuista kävelykouluista 2/3 sijoittui Uudenmaan, Hämeen sekä Turun ja Porin lääniin. Kävelykouluihin osallistui kaikkiaan noin 5000 kävelykoululaista, joista 84 prosenttia oli naisia. Kävelyohjaajat olivat vielä naisvaltaisempi ryhmä eli kyselyyn vastanneista ohjaajista ainoastaan seitsemän prosenttia oli miehiä. Yleisimmät kävelykouluja toteuttaneet tahot olivat kunnallinen liikuntatoimi ja kansalais- ja työväenopistot. Ohjaajien mielestä tärkeimmät asiasisällöt olivat kävely terveysliikuntana,

kävely kuntoliikuntana ja kävelyn biomekaniikka. (Karimäki 1996)

Tutkimuksessa jaoteltiin kävelykoululaisia kolmeen ideaalityyppiin, jotka olivat sosiaalinen liikkuja, terveysliikkuja ja aktiivikuntoilija. Sosiaalinen liikkuja on usein nainen ja hän ei ole mitenkään erityisesti liikuntaan orientoitunut tyyppi. Päämotiivina osallistumiselle on muiden ihmisten tapaaminen. Terveysliikkuja on tiedostanut säännöllisen liikuntaharrastuksen merkityksen omalle terveydelleen ja hän mieltää kävelyn sopivaksi terveysliikuntamuodoksi. Aktiivikuntoilija harrastaa erilaisia liikuntamuotoja oman kuntonsa vuoksi. Tutkimuksessa tarkasteltiin kävelykouluja koululaisen, ohjaajan, paikallisyhteisön ja yhteiskunnan kannalta. Paikallisyhteisön tarkastelussa esimerkkinä toimi Nyystölän kävelykoulu ja esille nousi sosiaalinen kanssakäyminen ja liikuntaharrastukseen motivoituminen. Itse Nyystölän kylää ei tutkimuksessa käsitelty tarkemmin. Yksittäisen kävelykoululaisen osallistumista tarkasteltiin tarpeiden tyydyttämisen näkökulmasta. Kävelykoulu tarjosi mahdollisuuksia määrällisten tarpeiden (terveys ja uusi tieto terveistä elämäntavoista) sekä laadullisten tarpeiden (sosiaaliset suhteet) tyydyttämiseen. (Karimäki 1996)

5.4.5 Health enhancing physical activity -projekti

Kävele Kunnolla -projekti toimii osana EU:n terveyden edistämiskampanjaa Health Enhancing Physical Activity (HEPA). HEPA-projekti on EU-maiden välinen yhteistyöverkosto, joka pyrkii kehittämään ja toteuttamaan terveysliikuntaprojekteja eri EU-maissa. Suomen osalta projektissa ovat mukana Suomen Reumaliitto ja UKK-instituutti. HEPA:n tavoitteita ovat mm. yhteistyöverkoston kehittäminen, tiedottaminen eri maiden onnistuneista projekteista ja terveysliikuntatoiminnan nykytilan selvittäminen eri maissa. Erityisesti kävelyliikunta on otettu kehittämisen kohteeksi. HEPA-projekti on saanut tukea Euroopan Unionin varoista (DGV/F3). Aktiivista ja organisoitua kävelytoimintaa on toteutettu mm. Itävallassa, Saksassa, Irlannissa, Hollannissa ja Englannissa. (UKK-institute, 1996)

5.4.6 Kyläläiset kehittämässä Nakertaja-Hetteenmäen aluetta

Kajaanin Nakertaja-Hetteenmäen alueen asukkaat halusivat herättää vanhaa kyläperinnettä liikuntatoiminnalla 1980-luvun lopussa. Alueen asukkaat olivat toimineet aikaisemminkin yhdessä yhdistysten ja osuuskuntien muodossa. Toiminta oli kuitenkin loppunut kunnes 1980-luvun alussa todettiin alueen voimat kokoava yhdistys tarpeelliseksi. Tällöin perustettiin kylätoimikunta. Asukkaat ottivat yhteyttä Kainuun liikunnan mallimaakunta -projektiin ja liikunnan yhteissuunnittelu alkoi. (Salmikangas 1996, 52-56) Yhteissuunnitteluhankkeet koettiin myös merkittäväksi kylien itsetunnolle.

“Alueen itsetunto on kohonnut, siis alue Nakertaja-Hetteenmäki alueena on... mä uskon että se on niinku paljon viihtyisämpi, se on semmonen kokonaisuus, on mukava asua Nakertajas sa.

...

Sieltä haetaan mallia tänä päivänä hyvin moniin asioihin ja eli se, että ihmiset kokee tai ovat heränneet, että se on asuinseutu, ei nukkumalähiö, siis se on minun mielestä semmonen tärkeä asia.(hlö1)”

Näin yhteinen toiminta loi mielikuvaa aktiivisesti toimivasta alueesta ja moni mainitsi yhteistyön ja yhteishengen löytymisen henkilökohtaisesti tärkeäksi asiaksi. (Salmikangas 1993, 66)

Liikunnan yhteissuunnittelusta saadut ideat olivat niin positiivisia, että asukkaat halusivat ulottaa yhteissuunnittelun koko asuinalueensa kehittämiseen. Nykyisin Nakertaja-Hetteenmäen alueella on suoramyyntitori, kierrätyskeskus, itsenäistä nuorisotoimintaa, vanhus-, kyläapu- ja kummikylätoimintaa. Vuonna 1995 perustettiin koko Kainuun kylä- ja asukastoimikuntien yhteistyövaltuuskunta Nuotta, jonka puuhamiehenä Nakertaja-Hetteenmäki oli siis toiminut. Liikuntatoiminnan huomattiin kokoavan ihmiset helposti yhteen ja myös muiden asioiden keskusteleminen onnistui liikunnan lomassa. Liikuntaa oli vaikea sektoroida erilliseksi alueeksi ja näin liikunnan kehittäminen muuttui pikku hiljaa koko alueen kokonaisvaltaiseksi kehittämiseksi. (Salmikangas 1996, 52-56)

Toiminnan edetessä kiinnostus heräsi Kainuun alueella ja jopa kauempanakin.

“... Tuossa kuulin, että Sodankylästäkin ollaan jo kiinnostuneita, sieltä on vissiin tulossa taas tutustumaan. Sit sen lisäksi Ylä-Savosta on käyty tutustumassa, hetkinen, montako kuntaa sieltä on jo käynytään. (hlö 1)”(Salmikangas 1993, 84)

Tietoa toiminnasta levisi eri kanavia pitkin ja samantyyppistä toimintaa kehitellään muillekin paikkakunnille. Kävelytoiminnan levitessä Padasjoen kunnan alueella oli havaittavissa samantyyppinen tilanne, jossa ihmiset kiinnostuivat osittain myös toiminnan saaman julkisuuden perusteella.

6. TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että aineistoa tarkastellaan tietystä näkökulmasta. Näin huomioita kiinnitetään siihen, mikä on tämän teoreettisen viitekehysten ja kysymyksenasettelun kannalta oleellista. (Alasuutari 1993, 21-23) Viitekehysten keskeisenä käsitteenä on hypoteesi yhteisöllisyyden merkittävästä asemasta Nyystölän kävelytoiminnassa. Kävelytoiminta vahvistaa yhteisöllisyyttä tarjoamalla kyläläisille tilaisuuden puhua kylän yhteisistä asioista. Yhteisöllisyys on Allardtin teoriaa mukaillen hyvinvoinnin osatekijä. Näin yhteisöllisyys on sijoitettu viitekehyksessä hyvinvoinnin sisälle, sen osatekijäksi. Vastuun hyvinvoinnin tuottamisesta on suomalaisessa yhteiskunnassa perinteisesti ollut valtiolla. 1990-luvun laman jälkeen keskustelua ovat herättäneet hyvinvointivaltion kriisi ja kysymykset siitä, mitkä hyvinvointivaltion palvelut tulisi säilyttää ja miten vastuu niiden tuottamisesta tulisi jakaa. Tämä on lisännyt tarvetta kehittää uusia toimintamuotoja palvelujen tuottamiseksi. Esimerkkinä uusien toimintamuotojen kehittämistä liikuntapalveluihin toimii Kävele Kunnolla -projekti ja sen paikallistason toteutumana kävelykoulut. Näin hyvinvoinnin tuottajina voidaan nähdä perinteisesti valtio ja uusien toimintamuotojen avulla myös kansalaisyhteiskunta. Nämä eivät ole vastakkaisia vaihtoehtoja, vaan valtio ja kansalaisyhteiskunta toimivat yhtäaikaaisesti ja rinnakkain.

Yhteiskunnan muutokset maaseudulla ja niiden heijastuminen pieneen kylään luovat taustaa tutkimuskohteelle. Muutokset ovat synnyttäneet tilanteen, johon haetaan ratkaisua uusilla toimintamodoilla. Tästä toimii esimerkkinä kylätoiminnan synty. Maaseudun yhteiskunnallinen tilanne oli otollinen toiminnan syntymiselle. Nyystölän kävelytoiminnan syntyä voidaan verrata vastaavanlaiseen tilanteeseen, jossa autioituva kylä kaipaa jotain uutta ja innostavaa toimintaa. Autioituva kylä muokkaa ihmisten toimintamahdollisuuksia ja näin esim. vapaa-ajan mahdollisuudet ovat erityisesti ikääntyvän väestön osalta rajoitetut. Näin kävelytoiminnan merkitykset voivat olla huomattavasti moninaisempia kuin yksilön liikuntatarpeen tyydyttäminen. Tällöin tutkimuksen kannalta merkittäväksi nousevat kyläläisten kokemukset kävelytoiminnan synnystä ja organisoitumisesta.

7. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimuskohteen esittely

Kirjallisuuskatsauksen avulla hahmoteltu viimeisten vuosikymmenten aikana tapahtunut suomalaisen yhteiskunnan murros ja erityisesti maaseudun muutokset luovat viitekehystä maaseutukylän toiminnalle. Tutkimuskohteen sijoittamiseksi aitoon ympäristöön on tarpeellista tutkimuskohteen esittely eli seuraavaksi kuvataan Nyystölän kylän ja Padasjoen kunnan maantieteellistä sijaintia sekä ikä- ja elinkeinorakennetta.

7.1.1 Nyystölän kylä Padasjoen kunnassa

Nyystölän kylä sijaitsee Päijät-Hämeessä Padasjoen kunnassa. Naapurikuntia ovat pohjoisessa Kuhmoinen, idässä Sysmä, etelässä Asikkala ja Lammi sekä lännessä Luopioinen ja Kulmalahti. Maanteitse Nyystölästä Helsinkiin on n. 150 km, Lahteen 50 km ja Hämeenlinnaan 65 km. Liikenneyhteydet ovat suhteellisen hyvät, sillä kuntaa halkoo etelä-pohjoisuurnassa Valtatie 24 ja Hämeenlinnaan on suora maantieyhteys. (Padasjoen kunnan toimintakertomus 1996)

Koko kunnan alueella korkeat harjut ja järvimaisemat sekä laajat metsäalueet ovat tunnusomaisia alueen maastolle. Kunnan pinta-ala on 732 km², josta vesialueita 207 km². Järviä ja lampia on yhteensä yli 300. Kunnan rajat ovat muodostavat alueen, jossa suurin pituus pohjois-eteläsuunnassa on 30,2 km² ja itä-länsisuunnassa 27,6 km². Nyystölän kylä sijaitsee Päijänteen rannassa kuten myös kirkonkylä Padasjoki sekä kyläkeskukset Maakeski ja Kellosalmi. Muita kyläkeskuksia ovat Kasiniemi, Vesijako, Torittu, Auttoinen ja Arrakoski. Asuntokanta on pientalovaltaista eli ainoastaan Padasjoen kirkonkylällä on kerros- tai rivitaloja. Kunnan asukasluku vuoden 1996 alussa oli 4 178, joista Nyystölän kylässä asuu 275. (Padasjoen kunnan toimintakertomus 1996)

Nyystölän kylän maantieteellistä keskusta on vaikea hahmottaa. Totesin tämän itse käytännössä ajaessani ensin tahattomasti koko kylän läpi. Kylä on muodoltaan pitkähäkö ja kapea, tien varteen rakentunut ja näin selkeää rajaa Padasjoen kirkonkylään on vaikea huomata. Nyystö-

läntie halkoo kylää ja talot ovat muutamassa ryppäässä tien varrella. Varsinaista yhtä keskustaa ei kylässä ole. Padasjoen kirkonkylään on kylän keskivaiheilta n. 4 kilometriä. (Liite 1) Maisemat ovat tienvarsilta katsottuna usein laajoja peltomaisemia ja alueen luonto on vaihtelevaa lampien, metsien ja peltojen vuorottelua. Koko kunta on hyvin suosittua kesämökkien aluetta ja näin kyläkuvaan tulee kesällä lisää eloa. Kyläkoulu ja kylätoimikunnan ideasta talkoilla rakennettu rantasauna ovat kylän yhteisiä kokoontumispaikkoja. Ympäristö on kyläläisille läheinen ja pienetkin muutokset huomataan heti. Eräs haastateltava kertoi seuraavasti: " Ajelin kirkonkylältä perässäsi. Arvasin heti, että se olet sinä."

Vanhainkoti, posti ja kyläkauppa on lakkautettu. Tällä on ollut selkeä vaikutus kylän yleisilmeeseen.

" Ei ollut enää postia. Vanhainkoti lakkautettiin ja se oli suuri menetys. Kyläkauppaakaan ei enää oo. Voisi sanoa, että silloin kylä hajosi. Enää ei ollut yhteistä tapaamispaikkaa."

Kyläkoulun toimintaa on varjostanut uhka lopettamisesta, mutta kylätoimikunnan aktiivisuuden vuoksi toiminta on jatkunut. Haastateltavilla oli hyvin realistinen kuva omista mahdollisuuksistaan kirkonkylän vieressä. "Ei me tänne enää mitään uutta saada. Se on selvä. Toivottavasti tuo koulu edes säilyy."

7.1.2 Väestö ja elinkeinoelämä

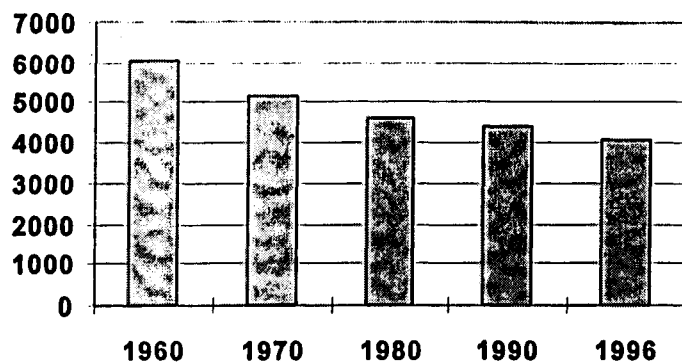
Padasjoen kunnan väestö on jakautunut moneen pieneen asutuskeskukseen ja kylään. Asukasluvut ovat monen maaseutukunnan tapaan vähenemässä. Suurimpia väestön menettäjiä ovat sivukylät. Sitä vastoin kirkonkylä Padasjoki on houkutellut lisää asukkaita. (Taulukko 1) Pieniä sivukyläitä on lukuisia ja tämä aiheuttaa palvelujen keskittymisen kirkonkylälle. Näin autioituvalla sivukylällä ei ole juuri mahdollisuuksia saada palveluja omalle kylälle.

TAULUKKO 1. Asukasmäärän muutokset Padasjoen kunnan eri kylissä 1980-1994

Kylän nimi	1980	%	1994	%
Kirkonkylä	1789	38,7	2081	48,9
Auttoinen	577	12,5	471	11,1
Arrakoski	369	8	317	7,5
Maakeski	410	8,9	367	8,6
Nyystölä	345	7,5	276	6,5
Kasiniemi	173	3,7	160	3,8
Kellosalmi	260	5,6	292	6,9
Torittu	255	5,5	79	1,9
Vesijako	216	4,7	180	4,2
tuntematon	225	4,9	30	0,7
Yhteensä	4619	100	4253	100

(Lähde: Padasjoen kunnan toimintakertomus 1996)

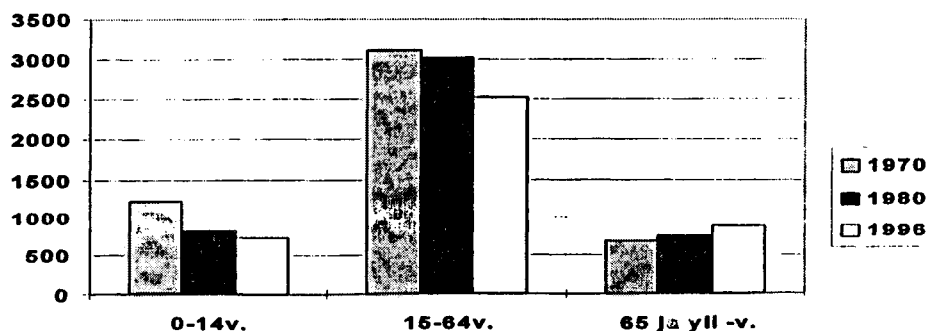
Väestön väheneminen on selkeä ongelma. (Kuvio 2) Erityisesti nuorten osuus työikäisestä väestöstä pienenee. Uusien palvelujen hankkiminen ja jo olemassaolevien säilyttäminen voi muodostua ongelmalliseksi, jos väestökato jatkuu. Nyystölän kylässä on nähtävissä samat muutokset. Nuoret muuttavat opiskelemaan kaupunkeihin ja hyvin harvoin takaisin opiskelujen päättyessä. Tähän vaikuttavat olennaisesti maaseudun heikot työllisyysmahdollisuudet, joita maatalouden nykyiset ongelmat EU-muutosten myötä eivät kohenna.

KUVIO 2. Asukasmäärän muutokset Padasjoen kunnassa vuosina 1960-1996

(Lähde: Padasjoen kunnan kehittämissuunnitelma 1996-2002)

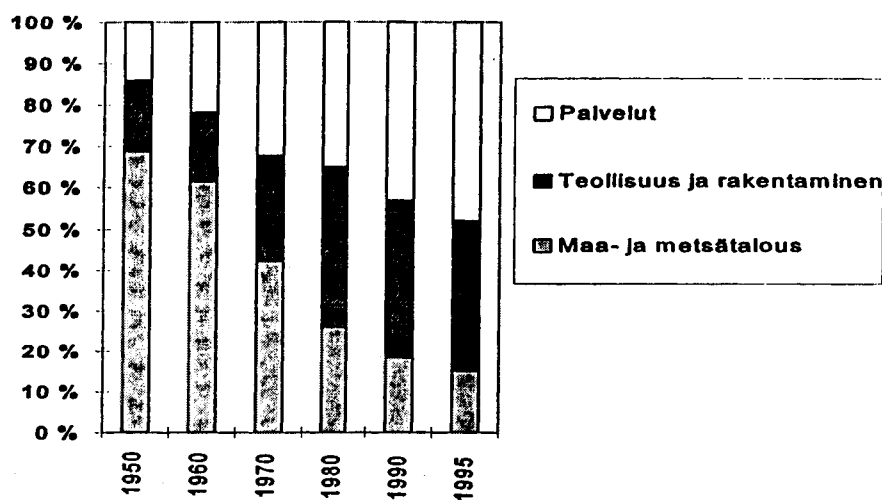
Väestön ikärakenne osoittaa ikääntyvien osuuden lisääntyvän muiden ikäryhmien vähentyessä. Tämä johtaa kylien autioitumiseen myös tulevaisuudessa. Näin Nyystölänkin tulevaisuus on epävarmuuden sävyttämää, sillä ikääntyneitä on paljon. Ikääntyneiden osuuden lisääntyminen muuttaa myös tarvittavien palvelujen muotoa ja ulkana on erikoispalvelujen loppuminen. (Kuvio 3) Ikääntyneiden terveyden ylläpitäminen on alueelle haaste ja tästä näkökulmasta ikääntyneiden liikunta-aktiivisuuden kohottaminen on varmasti kannattava sijoitus esimerkiksi kunnan terveystoimelle.

KUVIO 3. Padasjoen väestön ikärakenne vuosina 1970, 1980 ja 1996

(Lähde: Padasjoen kunnan kehittämissuunnitelma 1998-2002)

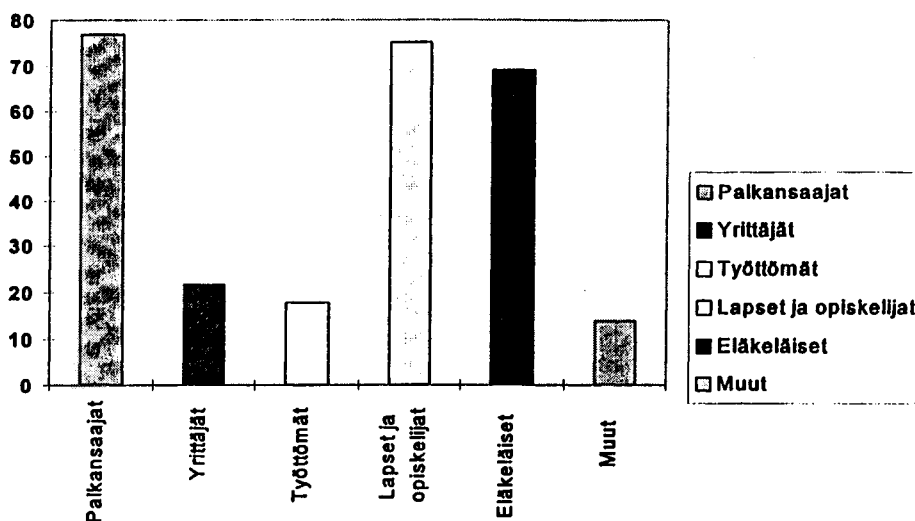
Kunnan elinkeinorakenne on muuttunut maatalousvaltaisesta palvelu- ja teollisuuspainotteiseksi (Kuvio 4). Työttömyysaste on korkeahko (n.18% vuonna 1996) Kunnan elinkeinopolitiikka on viime vuosikymmeninä pyrkinyt luomaan työpaikkoja maa- ja metsätaloudesta vapautuneelle työvoimalle erilaisilla kehittämishankkeilla. Alueen elinkeinorakennetta on pyritty tukemaan ja näin säilyttämään maaseudun elinvoimaisuutta. Nuorten työllisyyttä on pyritty tukemaan nuorten työpajatoiminnalla. Myös loma-asutus on merkittävä tekijä elinkeinoelämälle, sillä kesäkuukausina väkimäärä kaksinkertaistuu.

KUVIO4. Elinkeinorakenteen kehitys vuosina 1950-1995

(Lähde: Padasjoen kunnan kehittämissuunnitelma 1996-2002)

Vuoden 1995 lopussa Nyystölän kylän väestöstä työvoimaa oli 117, joista 18 henkilöä oli työttömänä. Palkansaajia oli 77 ja yrittäjiä 22. Yrittäjistä 13 toimi maatalousyrittäjinä. Lapsia tai opiskelijoita oli yhteensä 75 ja eläkeläisiä 69. (Kuvio 5) Eläkeläisten osuus kylän väestöstä on huomattava ja tämä voi osaltaan selittää kylän aktiivisuutta vapaa-ajan toiminnassa, sillä eläkeläisillä on aikaa harrastaa myös päivisin. Nykyisin monen eläkeläisen terveydentila on vielä vuosia niin hyvä, että aktiivinen liikuntatoiminta on mahdollista. Myös työttömien määrä on huomioitava. Oman kunnan työllistämismahdollisuudet ovat melko heikot ja tämä aiheuttaa epävarmuutta tulevaisuuden suhteen.

KUVIO 5. Nyystölän kylän väestö 31.12.1995 (n=275)

(Lähde: Padasjoen kunnan toimintakertomus 1996)

Nyystölän kylätoimikunnalla on ollut runsaasti vapaa-aikaan liittyvää toimintaa. Talkootyönä on rakennettu jääkiekkokaukalo, urheilukenttä ja välinevarasto koulun yhteyteen. Yhteinen rantasauna toimii kokoontumispaikkana erityisesti kesäisin. Vuosittaiset kesäjuhlat keräävät paljon kesäasukkaita tanssimaan ja muita kalenterivuoden yhteistapahtumia ovat mm. juhannus-sauna ja vappukokko. Kylätoimikunta on järjestänyt päiväretkiä eli Ilvespolkuja, jolloin tutustutaan alueen luontoon polkuja pitkin kävelen. Kylätoimikunnan sählyiltoina kokoontuvat eri-ikäiset kyläläiset pelaamaan ja järjestellä on mm. yhteisretki kylpylään. Näin kyläläisten yhteinen vapaa-aika on vahvasti muodostunut kylätoimikunnan yhteyteen.

Luontoon liittyvät harrastukset kuten pihatyöt, marjastus, halonhakkuu ja hiihto ovat suosittuja. Kyläläiset kertoivat viettävänsä vapaa-aikaa suurimmaksi osin omalla kylällä ja usein myös perheen parissa. Kansalaisopisto järjestää naisille jumppaa kerran viikossa kyläkoululla. Lapsille toimivat partio ja 4H-kerho.

Padasjoen kirkonkylä tarjoaa huomattavasti laajemmat vapaa-ajan mahdollisuudet, kuten mm. kirjaston ja kansalaisopiston kurseja. Liikuntamahdollisuuksia ovat mm. uinti, vesijumppa, lentopallo, koripallo, aerobic, salibandy ja yleisurheilu.

7.2 Kvalitatiivinen tapaustutkimus

Tapaustutkimuksen historia johtaa juurensa 1900-luvun alkuun ensisijaisesti Eurooppaan ja erityisesti Ranskaan. Tyypillisesti tapaustutkimuksen metodologiaa käytettiin laki- ja lääketieteissä, mutta käyttö levisi nopeasti myös sosiologian piiriin. Yhdysvalloissa tapaustutkimusta käytettiin aluksi siirtolaisuuteen liittyvien ongelmien tutkimisessa. Kokeelliseen tutkimukseen verrattuna tapaustutkimusta käsittelevä kirjallisuus on vähäistä ja melko rajoittunutta. Tapaustutkimusta on aika ajoin kritisoitu epätieteellisyydestä esimerkiksi yleistämiseen liittyvien ongelmien vuoksi. Tutkijat Yin ja Stake ovat kehittäneet tapaututkimuksen metodologiaa muunmuassa juuri reliabiliteetin ja validiteetin nostamiseksi. (Tellis 1997)

Tapaustutkimukselle luonteenomaista on, että se tutkii tiettyä tapausta, joka voi olla yksilö, ryhmä, yhteisö, tapahtuma jne. Tutkimus suoritetaan nykyhetkessä ja todellisessa arkipäiväisessä tilanteessa niin, että tilanne säilyy mahdollisimman luonnollisena ja aitona ja tutkimuksesta aiheutuu mahdollisimman vähän häiriötä tutkittavalle kohteelle. Laadullinen tieto on luonteeltaan elävää, konkreettista ja yksityiskohtaista kuvausta luonnollisista tapahtumista ja tilanteista, ihmisten kokemuksista ja mielipiteistä. (Syrjälä & Numminen 1988, 77-83) Kvalitatiivinen lähestymistapa pitää ihmistä subjektina ja aktiivisena vaikuttajana, joka tekee tietoisesti valintoja. Tapaustutkimuksen metodit ovat subjektiivisia ja tietojen hankinta ja käsittely on intensiivistä. Pyrkimyksenä on näin päästä kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen (Niinistö 1981, 29-38)

Kvalitatiivinen toiminnan tutkiminen kohdistuu prosessiin ja koko ympäristöön eikä siitä eristettyihin yksiköihin. Toisaalta ilmiölle pyritään löytämään selityksiä. (Syrjälä ym.1994,13.) Nyystölän kävelytoiminta on muodostunut kyläyhteisön ehdoilla ja kylätoimikunnan innoittamana. Selityksien löytämiseksi tutkittavalle toiminnalle on tärkeää selvittää kävelytoiminnan synty ja organisoituminen. Tapaustutkimuksen näkökulmasta kiinnostavia ovat merkitykset, joita tutkittava antaa toiminnalleen omassa ympäristössään. Tutkimuskohteen kuvailun tulisi olla konkreettista ja yksityiskohtaista. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on siten kuvata mahdollisimman kokonaisvaltaisesti kävelytoimintaa omassa ympäristössään eli Nyystölän

kylässä. Jokaisen kylän toiminta on alueen maantieteellisen sijainnin, väestö- ja elinkeinorakenteen ja näiden muutosten värittämää ja siksi paikallisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Tapaustutkimukselle ominainen piirre on kokonaisvaltaisuus, joka viittaa todellisuuden yksityiskohtaiseen kuvaamiseen ja tulkintaan (Syrjälä ym.1995,13). Nyystölän kylän toiminta on muokkautunut ympäristön asettamilla ehdoilla ja näin viitekehukseen kuuluu oleellisesti myös kyläympäristö. Kyläläisten kokemuksille annetaan painoarvoa eli merkittäviä ovat merkitykset, joita kävelijät antavat toiminnalleen tässä yhteisössä. Kyläyhteisön jäsenet ja kävelytoimintaan osallistujat toimivat siis asiantuntijoina.

7.3 Kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimusprosessista

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusprosessin eri osat kuten ongelmanasettelu, aineiston keruu, analysointi ja raportointi lomittuvat toistensa kanssa. Tutkimusprosessin varsinaista alkupistettä on vaikea määritellä, sillä se nojaa aina jossain määrin tutkijan omiin kokemuksiin tai aikaisempiin tutkimuksiin. (Alasuutari 1993, 223-250) Tässä tutkimuksessa idean kypsyttely alkoi jo puoli vuotta ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista. (ks. luku 1) Varsinainen tutkimuskohde vaihtui ja tarkentui lopulta Nyystölän kävelytoiminnaksi syksyllä 1997. Jo tutkimuksen alkuvaiheissa oli kuitenkin selvää, että tutkimus tehtäisiin laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmiä käyttäen ja tämä johti laadullisen tutkimuksen metodikirjallisuuden lukemiseen.

Tiedonkeruu tulee suorittaa mahdollisimman avoimin mielin, sillä rikas aineisto luo paremmat edellytykset kehittää aineiston pohjalta uusia teoreettisia ideoita. Teoreettinen viitekehys kehitellään lukemalla aiempia tutkimuksia ja kirjallisuutta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa teoreettista ja empiiristä osaa voi olla vaikea erottaa toisistaan, sillä teorioihin ja metodeihin perehtyminen voi johtaa empiirisiin kysymyksiin ja analyysiin tai toisaalta suunta voi olla myös päinvastoin. Valmiiden hypoteesien esittäminen tutkimussuunnitelmassa edellyttäisi sitä, että tutkimuskohde tunnettaisiin jo varsin hyvin. Näin hypoteesit yleensä muotoutuvat vähitellen tutkimuksen edetessä, kun tutkimuskohde tulee tutuksi ja tutkija löytää mielekkäitä hypoteeseja.(Alasuutari 1993, 223-250) Teoreettinen viitekehys rakentui tässä tutkimuksessa limittäin havaintojen keräämisen kanssa. Kirjallisuuteen perehtyminen aloitettiin kylätoimintaa

ja maaseudun yhteiskunnallisia muutoksia koskevalla kirjallisuudella. Nämä loivat taustaa maaseutukylän toiminnan ymmärtämiselle. Aikaisemmasta tutkimuksesta (ks. luku 5.4.3.2) saatiin idea hyvinvoinnin ja kansalaisaktiivisuuden liittämistä kävelytoimintaan. Tutustuminen tutkimuskohteeseen antoi viitteitä yhteisöllisyyden merkityksestä ja näin hypoteesi yhteisöllisyydestä liitettiin viitekehyksen keskeiseksi teemaksi.

Empiirisen aineiston paikallinen selittäminen on tutkimuksen ydin, mutta tutkimus ei lopu tähän. Teoreettisen viitekehyksen varassa osoitetaan, mitä yleisempiä johtopäätöksiä tuloksista voi vetää. Toisaalta tulee myös osoittaa, missä määrin tutkija olettaa tutkimustulostensa olevan yleistettävissä. (Alasuutari 1993, 234-235) Luvussa 10 selitetään paikallisesti tutkimusaineistoa, tulkitaan sitä teoreettisen viitekehyksen teemojen avulla sekä esitetään myös johtopäätöksiä tulosten yleistettävyydestä.

7.4 Tutkimusongelmat

Pienen kylän kävelytoiminta on esimerkki, millaisia merkityksiä liikuntatoiminnalla voi olla koko yhteisölle. Joustavuus tutkimuksessa mahdollistaa sen, että tutkimusprosessin aikana voi muokata teoreettista viitekehystä ja tutkimustavoitteita. (Syrjälä ym.1994,13-16). Näin tutkimus etenee palapelin omaisesti eli teoreettisen tutkimuskehityksen ja käsitteiden muodostaminen vaihtelee käytännön tutkimustyön kanssa. Tutkimusongelmat voidaan nimetä seuraavasti:

1. Millaista kävelytoimintaa on Nyystölän kylässä?
2. Mikä funktio kävelytoiminnalla on Nyystölän kyläläisille?
3. Mikä on yhteisöllisyyden merkitys Nyystölän kävelytoiminnassa?

7.5 Tiedonhankintamenetelmät ja aineiston keruu

Tapaustutkimuksessa kootaan mahdollisimman monenlaista tietoa useiden eri aineistonkeruumenetelmien avulla. Tässä yhteydessä puhutaan monimetodisuudesta eli metoditriangulaatiosta, joka tarkoittaa juuri aineiston hankkimista monipuolisin menetelmin. Triangulaatio lisää tutkimuksen luotettavuutta, sillä eri menetelmin saadut tiedot täydentävät toisiaan ja mahdollistavat ilmiön moniulotteisen tarkastelun. (Syrjälä & Numminen 1988, 77-80)

Pääasialliseksi tiedonhankintamenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, koska tutkimusaihe on ihmisläheinen ja yhteisöllisyyteen liittyvät teemat kovin abstrakteja käsitteitä. Hirsjärvi ja Hurme määrittelevät puolistrukturoidun, puolistandardoidun haastattelun teemahaastatteluksi. Teemahaastattelun vapaamuotoisuus antaa mahdollisuuden palata kysymyksiin ja haastattelu-tilanne ei ole tarkasti rajattu. Kysymysten ei tarvitse edetä tietyssä järjestyksessä, vaan haastatteliija voi palata kysymykseen, joka kiinnostaa tai jää epäselväksi. (Hirsjärvi & Hurme 1980, 49) Tämä tuo haastattelutilanteen rakenteeseen joustavuutta ja antaa mahdollisuuden tarkentaa kysymyksiä. Teemahaastattelulla pyritään mahdollisimman kokonaisvaltaiseen tulkintaan toiminnasta sekä ymmärtämään merkityksiä, joita kyläläiset kävelytoiminnalle antavat. Haastateltavia ei valittu satunnaisotannalla vaan he olivat ns. avaininformantteja eli henkilökohtaisesti suositeltuja esimerkiksi aktiivisen osallistumisensa vuoksi. Kävelytoiminnan koordinaattori ja Kävele Kunnolla -kampanjan tutkija antoivat vihjeitä, jotka ihmiset olivat osallistuneet aktiivisesti toimintaan. Näin varmistettiin, etteivät parhaat tiedonvälittäjät karsiutuneet pois.

Haastattelun etuja ovat mm. nopeus, kontrolloitu ja tilanne ja mahdollisuus monimutkaisiin kysymyksiin tai kysymyksien täydentämiseen. Ongelmia ovat mm. kalleus, arkaluontoisten kysymysten esittämisen ongelmat ja resurssien puute kuten ajanpuute. (Alkula ym. 1994, 138)

Tutkimuksen kohdealueesta ja ympäristöstä kerättiin tietoa Padasjoen kunnan tilastoista, tutustumalla alueeseen fyysisesti ja haastatteleamalla kohdealueella kauan asuneita ihmisiä. Näin muodostui kuva yhteisöstä, johon kävelytoiminta sijoittuu. Haastattelut suoritettiin vuoden 1997 loppupuolella sekä vuoden 1998 alkupuolella. Haastateltavia oli kymmenen kappaletta

ja haastattelut kestivät keskimäärin 42 minuuttia. Haastateltavat olivat iältään 48- 67-vuotiaita. Viisi haastateltavista oli naisia ja viisi miehiä. Tutkimuksen kannalta hyväksi tiedonlähteeksi havaittua henkilöä haastateltiin kolme kertaa, joten haastattelutapahtumia oli yhteensä kaksitoista. Haastateltavat saivat yleistiedot tutkimuksesta puhelimesta ja itse haastattelutilanne oli yksilöllinen. Haastattelurunkoon tehtiin pieniä muutoksia esihaastattelun perusteella. Kaikki haastateltavat vastasivat samoihin perusteemoihin haastattelurungon pohjalta (liite 2). Käytännön syistä johtuen osa haastatteluista on nauhoitettu ja osa kirjoitettu muistiin käsin. Nauhoitetut haastattelut litteroitiin. Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi jokaisesta haastattelusta täytettiin ns. haastattelupöytäkirja, jossa huomioitiin mm. haastatteluun mahdollisesti vaikuttaneita tekijöitä (liite 3).

Tutkimusaineiston moniulotteisuuden varmistamiseksi kerättiin kävelytoimintaa kuvaavia lehtiartikkeleita etupäässä paikallislehdestä. Artikkeleista analysoitiin kävelytoiminnan julkisuuskuva. Lehtiaineisto sisälsi artikkeleita paikallislehti Padasjoen Sanomista, Etelä-Suomen Sanomista sekä artikkelin Helsingin Sanomista. Artikkeleita oli yhteensä 32 kappaletta ja ne olivat vuosilta 1995-1997. Maailman ympäri kävelystä kertovia Padasjoen Sanomien sekä Etelä-Suomen Sanomien artikkeleita vuodelta 1997 oli kaksitoista kappaletta ja näitä analysoitiin tarkemmin.

Lisäksi tiedonhankintamenetelmänä käytettiin osallistuvaa havainnointia, jolloin toiminta ja toiminnan ilmapiiri tulivat hyvin esille. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkijan rooli on aktiivinen ja osallistuva. Tutkijan tulisi olla herkkä ja vastaanottavainen uusille löydöille. Näin vanhat ennakkokäsitykset tulisi heittää syrjään. (Syrjäläinen 1990, 18) Havainnointi kohdistui kävelylenkille valmistautumiseen ja kylän arkipäivään. Valitettavasti havainnointi ei yltänyt itse kimppekävelyn suorittamiseen, sillä aika, talviset olosuhteet sekä tutkijan ongelmallinen kotimatka asettivat rajoituksia tutkijan osallistumiselle.

7.6 Tutkimuksen luotettavuudesta

Tapaustutkimus on saanut kritiikkiä osakseen siihen liittyvän luotettavuusongelman vuoksi. Perinteiset tutkimusstrategian menetelmät ja kriteerit sopivat huonosti kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden osoittamiseen. Näin tapaustutkimusta on syytetty epätieteellisyydestä. (Syrjäläinen 1990, 16) Tässä tutkimuksessa oli luotettavuuden kannalta oleellista, että tutkimuksen eteneminen raportoitiin mahdollisimman selkeästi. Raportoinnin päätavoite on vakuuttaa lukijat kuvattujen tapahtumien totuudenmukaisuudesta (Syrjäläinen 1990, 71).

Tutkimuksen tiedonhankintamenetelminä käytettiin haastattelua ja osallistuvaa havainnointia sekä tukena sanomalehtiaineiston tarkastelua. Näin triangulaation avulla pyrittiin moniulotteiseen tietoon. Haastattelun teemat liittyivät yhteisöllisyyttä lukuun ottamatta toimintaan ja melko selkeisiin käsitteisiin. Yhteisöllisyyden ilmenemiseen liittyvissä kysymyksissä oli vaarana käsitteen epämääräisyys. Sisältövalidius liittyy haastattelun tema-alueisiin eli kuinka kysymykset tavoittavat haluttuja merkityksiä. Tässä tutkimuksessa oli siten oleellista tarkastella, tuottivatko yhteisöllisyyteen liittyvät kysymykset vastauksia, jotka tukevat teoriaosan hypoteesia yhteisöllisyydestä. Haastatelluilla oli mielikuva siitä, että heitä haastateltiin osallisuudesta kävelytoimintaan. Tämä saattoi yllyttää korostamaan toiminnan positiivisia elementtejä ja liioittelemaan omaa aktiivisuutta. On myös mahdollista, että ns. avaininformanttien valinta oli epäonnistunut eli valitut haastatellut antoivat yksipuolista kuvaa toiminnasta.

Hirsjärvi ja Hurme (1985) kuvailevat, kuinka haastattelun kaltainen pehmeä tutkimusmenetelmä tekee oikeutta todellisuuden moni-ilmeisyydelle. Itse haastattelemista ei voida pitää irrallisena vaiheena, vaan luotettavuustarkastelun tulee koskea koko tutkimusprosessia. (Hirsjärvi & Hurme 1985, 128) Tutkimuksen reliabiliteettiarviointi pyrkii perinteisesti osoittamaan tulosten samana pysymisen (Syrjälä ym. 1995, 101). Kävelytoiminta on kuitenkin ainutkertaista eli Nyystölän kyläyhteisön ehdoilla tapahtuvaa ja tutkimuskohteessa tapahtuu muutoksia tutkimuksen aikana. Näin järkevää on tarkastella tutkimusprosessia kokonaisuutena eikä vain tuloksia ja niiden mahdollisia muutoksia.

Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija suodattaa näkemäänsä ja kuulemaansa oman arvomaailmansa avulla. Lisäksi tutkijan läsnäolo voi vaikuttaa tilanteeseen, jossa toiminta tapahtuu.

Tämä on kenties todennäköistäkin Nyystölän kävelytoiminnassa, koska toiminta on saanut paljon positiivista julkisuutta. Ilmeisesti julkisuus on innostanut ihmisiä, sillä television kuvatessa kävelylenkkiä paikalla oli 50 ihmistä, vaikka normaalisti osallistujia on noin kymmenen. Oleellista on myös esitellä tutkimukseen liittyvää aineistoa riittävän paljon. Näin lukijan on mahdollista tehdä omat johtopäätöksensä tapahtumista, tutkimuksen suorittamisesta ja tuloksista. (Syrjälä & Numminen 1988, 151)

8. NYYSTÖLÄN KÄVELYTOIMINTA - ANALYYSIÄ JA TULKINTAA

8.1 Kävelytoiminnan syntyvaiheita ja nykyistä toimintaa

Nyystölän kävelytoiminta ei syntynyt yhtäkkiä, vaan tietoa kävelystä liikuntamuotona saatiin terveyskeskuksen fysioterapeutilta, joka toteutti Reumaliiton kehittämiä kävelykouluja. Kävelyaiheet olivat kylällä kuitenkin esillä jo muutama vuosi sitten.

Aluksi kävelyn liittyvä toiminta oli satunnaista. Vuonna 1995 järjestettiin kapulaviesti, jonka ideana oli kannustaa ihmisiä kävelemään arpajaisien avulla. Padasjoen kirkonkylällä ja kunnan alueella sijaitsevissa kylissä järjestettiin 12 viestikapulan avulla viesti, johon halukkaat osallistuivat kävelemällä. Viestikapuloiden sisällä oleviin arpajaislistoihin jokainen viestinviejä kirjoitti nimensä. Suoritusmerkinnän sai vähintään kahden kilometrin kävelystä. Kävelyn jälkeen viestinviejä luovutti viestikapulan seuraavalle kävelijälle. Arpajaisvoitot olivat liikunnallisia eli urheiluliikkeen lahjakortteja, hierontaa ja uimahallilippuja. Kapulaviesti sai monet padasjokelaiset liikkeelle ja synnytti jo ensimmäisiä kävelyporukoita.

Reumaliiton kehittämiä kävelykouluja järjestettiin Padasjoen kunnassa vuonna 1994 kaksi, vuonna 1995 viisi sekä vuonna 1996 kolme kappaletta. Järjestävänä tahona toimi kunnan terveystoimi, jolla varmistettiin se, että kävelykoulujen organisointi toimii ja tieto jaetaan asiantuntijan kautta. Näin kiinnostusta ovat osoittaneet kenties myös kohderyhmät, jotka olisivat jääneet pois, jos perinteisesti liikuntatoimintaa järjestävät tahot eli kunnan liikuntatoimi tai urheiluseurat olisivat olleet järjestävinä tahoina. Nyystölän kylä oli eräs kunnan sivukylistä, jossa kävelykoulu järjestettiin. Kunnan fysioterapeutti kävi Nyystölän kyläkokouksessa kertomassa kävelyn vaikutuksista ja kävelystä liikuntamuotona. Kyläläiset olivat kiinnostuneita asiasta ja tämän jälkeen Reumaliiton mallin mukainen kävelykoulu aloitettiin Nyystölässä huhtikuussa 1996. Kävelykoulun ohjaajana toimi kunnan fysioterapeutti ja yhtä aikaisesti toimintaa aloitettiin myös muutamassa muussa kylässä. Pioneerina oli toiminut kirkonkylä Padasjoki, jossa kävelykoulu oli järjestetty ensimmäisen kerran kunnan alueella. Kokemukset olivat kunnan fysioterapeutin mukaan varsin positiivisia ja tämä rohkaisi järjestämään kävelykouluja myös sivukylille. Kävelykoulutoimintaa organisoitaessa huomattiin, että ohjaajan

aktiivisuus ja henkilökohtainen kontakti olivat avainasemassa kävelykoulujen onnistumisessa.(henkilökohtainen tiedonanto 01.04.1998) Ohjaaja kävi kyläkokouksissa kertomassa toiminnasta ja paikallislehti osallistui erittäin aktiivisesti tiedotukseen. Nyystölässä kylätoimikunta otti idean omakseen ja oli alusta alkaen aktiivisesti mukana.

Haastateltavat muistelivat, kuinka kävelyä oli harrastettu kylällä aikaisemminkin, mutta lähinnä yksin esimerkiksi työmatkoja kävellen. Paikallislehdessä oli ilmoitus kävelykoulusta ja haastateltujen motiivina oli usein uteliaisuus ja tuttavien tapaaminen.

Kävelykoulu. Mikä se on ? Kyllähän me osataan jo kävellä. Miten sitä voi aikuiselle opettaa?(henkilö 2)

Moni tuli yhdessä puolisonsa kanssa. Oman kunnon kohottaminen kiinnosti ihmisiä ja muutamat mielsivät ikääntymisen aiheuttavan tilanteen, jossa oli pakko kiinnittää lisähuomiota omaan kuntoon.

Kun ikää tulee, pitää tehrä jotain. Pysyypä jalat nöyränä ja veri rupee kiertämään.(henkilö 9) Rantasaunalta en päässyt vaimon perässä, vaan jäin heti jälkeen. Piti huutaa, että älä mene noin lujaa.(henkilö 10)

Työn loppuminen aiheutti eräällä haastatellulle tilanteen, jossa päivittäinen fyysinen aktiivisuus väheni huomattavasti ja hän aloitti kävelytoiminnan täyttämään tätä aktiivisuuden vajetta. Ensimmäiset kokemukset kävelylenkistä olivat myös vaihtelevia.

Juu. Muistan hyvin eka kerran. Hengästytti ja puhallutti. Olo tuntui surkealta. Eka kerta oli niin surkea, että päätin että tämä on kyllä ensimmäinen ja viimeinen kerta. Tulin sitten takasinpäin autolla perässä. Mutta sitten mä kuitenkin jatkoin.(henkilö 10)

Kevään aikana kävelykoulun sisällön mukaisesti kyläläiset kokoontuivat kuudesti kuuntelemaan kävelyyn liittyvää tietoa sekä kävelemään. Luennot sisälsivät kävelyyn ja terveyteen liittyviä aiheita, kuten kävelyn biomekaniikka tai terveellisen ravitsemuksen perusteet. Yhden kävelykerran päätavoite oli suorittaa UKK-instituutin kehittämä 2 kilometrin kävelytesti, jonka perusteella jokainen osallistuja sai tietoa omasta kuntotasostaan kuntoindeksin muodossa. Kuuden suorituskerran päätyttyä osallistujille annettiin diplomi. (ks. luku 5.4.3) Tämä

diplomi palasi monen haastatellun mieleen ja oma innostuksen syttyminen yhdistettiin myös tähän.

Kuuden kerran pituisen kävelykoulun loppuessa kyläläisten kävelynto ei sammunut. Merkittävää oli se, että viimeisen kokoontumiskerran yhteydessä kyläläiset päättivät kokoontua jatkossakin kävelyn merkeissä. Innostuneet ovat jatkaneet kävelytoimintaa kävelykoulun jälkeen Nyystölän ja Vesijaon kylissä. Kävelytoiminta jatkuu yhä edelleen. Käytännössä kävelytoiminta pyöri omillaan eli vastuu toiminnasta on kyläläisillä. Kävelykoulun järjestäjä käy silloin tällöin katsomassa tilannetta ja tämä koetaan hetkeksi, jolloin kylän aktiivisuus halutaan osoittaa.

Kylän arkipäivässä näkyvin toimintamuoto on tiistaisin järjestettävä kimppekävely. Joka tiistai halukkaat saapuvat klo 18.30 kyläkoululle, josta lähdetään yhteiselle lenkille. Vauhti on sellainen, että kaikki pysyvät mukana ja kävellessä voi jutella helposti. Kaikki haastatellut korostivat tämän tapahtuman sosiaalista merkitystä. Lisäksi haastatellut kävelevät yksin tai yhdessä puolison kanssa. Näin jokaisella on kokemuksia kävelystä sekä yksin että yhdessä. Haastatellut ilmaisivat, kuinka mielikuva kävelystä on muuttunut toiminnan aikana. Kävelykoulun myötä liikunnasta on tullut entistä säännöllisempää ja jokapäiväistä. Kävelylenkistä on tullut tapa. Jos kävelylenkki jäi muutamana päivänä tekemättä moni kertoi tuntevansa, kuinka on pakko lähteä jo ulos. Into ei ollut karissut. Yksi haastatelluista myönsi kyllästyvänsä välillä ja olevansa viikon tekemättä mitään ja aloittavansa sitten uudestaan. Toiminta oli tiedostettu myös muiden kyläläisten taholla.

Ennen ei arkipäivänä voinut mennä maantielle kävelemään. Naapurit olis kattonut verhojen raosta, että hulluko toi on vai eikö oo muka muuta tekemistä. Tai nauraneet. Nyt ei kukaan enää pysäytä autoa, että tuutko kyytiin keskustaan. Ne ymmärtää, että toi on lenkillä. (henkilö 1)

Vuodenaikojen vaihtelu vaikutti kävelytoimintaan. Suurin osa haastatelluista käveli talvisin ja keväisin enemmän kuin kesällä, jolloin pihatytöt vievät aikaa. Luonnon seuraaminen oli tärkeää ja haastatellut kertoivat tutkivansa mm. eläinten jälkiä ja tähtitaivasta kävelyretkillään. Reittivalinnat noudattivat olosuhteiden asettamia ehtoja. Talvisin käveltiin teitä pitkin, mutta kesällä käytettiin paljon metsäpolkuja. (Liite 3) Kesäisin kävelyyn saattoi liittyä retkenomaisia

piirteitä eli päämääränä oli selkeästi joku kaunis paikka, jonne pysähdyttiin ja syötiin eväitä. Tämä toiminta oli jäänyt ihmisten mieleen ja jokainen haastateltava mainitsi osallistuneensa jollekin kävelyretkelle eväiden kera.

Koko kunnan alueella osallistujat ovat olleet etupäässä naisia. Nyystölän kylä oli poikkeus, sillä 28 osanottajasta 12 oli miehiä. Kävely liikuntamuotona on kenties aikaisemmin mielletty naisten harrastukseksi ja vasta tiedon lisääntyminen kävelystä liikuntamuotona kävelykoulun myötä innosti miehiä tähän toimintaan. Ikäjakaumat olivat vaihtelevia, joskin keski-ikäisiä osallistui suuri määrä. Nyystölässä mukana oli erityisesti pariskuntia ja kenties miesten suuri osuus selittyy myös osittain pariskuntien osuudella.

8.1.1 Idea maailman ympäri kävelystä

Idean maailman ympäri kävelystä keksi Nyystölän kyläläinen maatessaan sairastuessaan iskiashermon kiputilan vuoksi.

Olin syyskuussa sairauslomalla sitkeän issiaksen takia ja aloin siinä joutessani laskea kyläläisten kävelykorttisaldoa. Kilometrejä ynnätessä kehkeytyi ajatus, eikö tätä voisi viedä vielä pitemmälle. (Padasjoen Sanomat 10.4.1997)

Talven mittaan idean kehittyi valmiiksi. Ideasta innostui kävelytoiminnan koordinaattorina toiminut terveyskeskuksen fysioterapeutti, joka aloitti yhdessä terveydenhoitajan kanssa idean kehittämisen. Nyystölän kylätoimikunta otti aktiivisesti osaa idean suunnitteluun ja näin innostus kasvoi ja levisi. Terveyskeskukseen hankittiin maailmankartta ja suunniteltiin kävelyn toteutus, kilometrien laskeminen ja merkitseminen. Fysioterapeutti aloitti ideasta tiedottamisen ja huomasi, että hänen omalla aktiivisuudellaan oli suuri merkitys. Huomattiin myös, että julkisuus innosti ihmisiä liikkumaan. Nyystölän kampanja pääsi aloituspäivänään mm. Helsingin Sanomiin ja Aamu-tv:n uutisiin. Käytännössä kukin kävelijä merkitsee omaan kävelykorttiinsa kunkin päivän kilometrit. (liite 4) Kuukauden vaihduttua kukin kävelijä raportoi 1-3 päivän kuluessa edistymisensä kylän kävelyviikkoon, josta kylän yhdyshenkilö ilmoittaa yhteiskilometrit terveyskeskukseen. Kävelykortti-idea on toiminut ilmeisen hyvin, sillä lähes jokainen haastateltava esitti kävelykorttinsa haastattelutilanteessa. Kirkonkylän terveyskeskuksessa

sijaitsevalle maailmankartalle merkittiin kuvitteellinen kävelyn edistyminen. Jokaisen kylän kävelemä kilometrien yhteismäärä merkittiin siis kartalle ja näin voitiin tarkastella, mihin asti on päästy.

Haastatellut tunnustivat seuraavansa kylien välistä tilannetta hyvin aktiivisesti, mutta vain yksi oli asettanut henkilökohtaisen kilometritavoitteen. Kaikki seurasivat kävelyn etenemistä paikallislehdestä ja osa lisäksi terveyskeskuksen kartalta. Nyystölän kävelijät olivat mieltäneet osallistumisen kilometrejä tärkeämmäksi.

Jokainen kilpailee ittiesä kanssa, vaikka kyllä me Maakeski voitetaan.(henkilö1) En minä osallistu kilpailuun, porukalla kävely on tärkeempää.(henkilö 3)

Itsesä voittaminen nostettiin tärkeimmäksi kilpailutavoitteeksi. Kylien välinen kilpailuasetelma kuitenkin myönnettiin ja osa esitti huolensa, kuinka kävelytoiminta jatkuu kun kilpailuasetelma loppuu.

Hampaat irvissä -meininkiä on liikaa, niin se pitäisi loppua. Ja mä mietin, kun kilpailu loppuu, miten toiminta jatkuu. Vaan kyllä meidän kylä jatkaa.
(henkilö 7)

Eri kuukausina kylän yhteisesti kävellyt kilometrimäärät vaihtelivat. Tähän vaikuttivat mm. kesäasukkaiden osallistuminen, lomakuukausien matkustaminen ja säävaihtelut. Maailman ympäri on jo päästy eli kilometritavoite 40 075 km saavutettu Nyystölässä sekä Maakesken kylässä. Kävelijät päättivät lähteä toiselle kierrokselle ja haaste kesti sovitusti yhden vuoden ajan. Haaste päättyi 03.04.1998 ja tämän jälkeen järjestettiin yhteinen kävelyjuhla, jossa pisimmälle ehtineet "kilometrikuninkaat" palkittiin. Haasteen voitti Maakeski, mutta suhtautuminen kilpailuun vaikutti leikkimieliseltä.

Kenties paras tunnustus maailman ympäri kävelyn hienosta toteuttamisesta saatiin Terveysten edistämisen keskukselta, joka valitsi valtakunnallisessa kilpailussa 33 ehdokkaan joukosta Vuoden 1997 Terveysteon ja palkinnon vastaanotti kävelytoiminnan promoottori, kunnan fysioterapeutti Anna- Maija Lehtinen.(liite 5) Yhteensä Padasjoen kunnan asukkaat kävelivät 13,5 kertaa maapallon ympäri eli yli 540 000 kilometriä. Kansanterveyslaitoksen pääjohtaja

totesi palkintoa luovuttaessaan, kuinka Padasjoella oli yhdistetty uudet tiedot liikunnan ja yhdessäolon merkityksestä terveydelle (Keski-Suomalainen 07.04.1998).

Haaste ja into ei loppunut tähän, vaan kunnan fysioterapeutti kuivailee, kuinka ensi vuodeksi on jo suunnitteilla haaste viereisen Lammin kunnan kanssa ja tavoitteena miljoona kilometriä.(henkilökohtainen tiedonanto 01.04.1998)

8.1.2 Kävelytoiminnan organisoituminen

Kävelykipinän kylälle toi kunnan fysioterapeutti, joka toteutti Reumaliiton kävelykouluja koko kunnan alueella. Kävelykoulu on Kävele Kunnolla -kampanjan tuote. Näin itse idea kävelystä liikuntamuotona saatiin ylhäältä päin eli Reumaliiton kampanjan avulla. Tukea toiminnalle saatiin Kunnossa Kaiken Ikää -kampanjalta, jonka toimintaperiaatteensa mukaisesti tukee paikallistason toimintaa. Kävelytoiminta jatkui aktiivisesti kävelykoulun loputtua ja synnytti uuden idean maailman ympäri kävelystä. Tämä idea maailman ympäri kävelystä oli kyläläisten oma idea, joka toteutettiin kyläläisten avulla. Näin idea jatkotoiminnasta syntyi ruohonjuuritasolta ja kyläläisiltä itseltään. Nyystölän kävelytoiminta voidaan kuitenkin nähdä osana koko maassa lisääntyvää liikuntainnostusta eikä vain yhden kylän irrallisen toiminta.

8.2 Yhteisöllisyys kävelytoiminnassa

Kaikki haastatellut kertoivat, kuinka tärkeää oli se, että yhdessä kävellään riittävän hitaasti, jotta voidaan keskustella kylän yhteisistä asioista. Haastattelut paljastivat, että yhteenkuuluvuus liittyi kuitenkin oman kylän toimintaan eikä muissa kylissä tapahtuvaa toimintaa mainittu, paitsi maailman ympäri kävelyn kilpailutilannetta kuvatessa. Tämä kuvaa yhteisöllisyyden määritelmässä alueellista rajautuneisuutta. (ks. luku 3.1) Haastatellut olivat huomanneet yhteisöllisyyden ja maaseudun elintapojen muutoksen vaikutukset.

Ennen käytiin kylässä paljon useammin ja poikettiin tosta vaan. Nykyisin täytyy aina pyytää kylään ja siksi me tavataan kävellessä tuolla raitilla. (henkilö 7) Ei me missään enää tavata, kun ei oo kauppaakaan. Sit vaan tuolla raitilla ohimennen ja siksi aina tiistaisin, kun tietää, että siellä tapaa tuttuja. (henkilö 5)

Kaupan ja postin häviäminen kylältä poisti luonnolliset kohtaamispaikat ja näin ihmiset eivät varsinaisesti tapaa toisiaan kuin sattumalta. Tähän liitettiin kyläyhteisön perinteiden osittainen häviäminen. Yhteiset perhejuhlat kokosivat kylän esim. kaupalle, josta hankittiin yhteinen lahja esimerkiksi syntymäpäiväsankarille. Kun kauppa hävisi, ei yhteisiä juhliakaan enää vietetä. Kävelytoiminnan voidaan nähdä osittain siis korvaavan tätä entisaikojen kyläilyperinnettä. Kokoontumisen aika on tiedossa ja puheenaiheet hyvin moninaisia.

Luvussa 3.1 kuvatussa yhteisöllisyyden käsitteessä mainittiin myös keskinäinen yhteenkuuluvuus yhteisöllisyyden osatekijänä. Tämä näkyi selkeästi haastatteluissa. Tiistain yhteisestä kävelystä keskusteltaessa kilometrit ja kunto olivat toisarvoisia seikkoja ja haastatellut korostivat yhteistä toimintaa ja yhteisistä asioista keskustelua. Keskustelun aiheiksi haastatellut nimesivät mm. perhetapahtumat, kyläläisten sairaudet, kylää koskettavat tapahtumat ja yhteiset muistot. Kävelytoimintaan osallistuvat olivat asuneet kylällä jo kauan, joten yhteistä historiaa eli ihmisiä ja tapahtumia on runsaasti. Toiminta on jatkuvaa, joten yhteisten asioiden puhuminen onnistuu eikä asiaa tarvitse selvittää kerralla. Liikunta miellettiin toiminnaksi, joka yhdistää ihmisiä ja erityisesti kävely liikuntamuodoksi, jossa keskustelu on helppoa. Kävelytoiminnassa syntynyttä me-henkeä tuotiin vahvasti esille ja moni haastatelluista käytti me-muotoa viitatessaan toimintaan. Yhteistä päätöksentekoa korostettiin toiminnassa,

mm.“porukalla päätetään, mihin suuntaan lähdetään.“ Kappaleessa 5.3 esitetyssä mallissa liikunnan yksilöllisestä ja yhteisöllisestä merkityksestä (Telama ym. 1986) viitataan yhteisötasolla liikunnan integratiiviseen merkitykseen. Nyystölän kävelytoiminnan merkitys voidaan tämän mallin mukaisesti analysoida integratiiviseksi eli kylää yhdistäväksi. Sitä vastoin kansallista tai viihteellistä merkitystä on yhteisötasolla tästä toiminnasta vaikea analysoida. Kävelytoimintaan osallistuvat olivat hyvin aktiivisia ja kaikki haastatellut olivat osallistuneet tai yhä osallistuivat myös kylätoimintaan. Toiminta on siis tavoittanut ns. kylän aktiiveja.

Miksi yhteisöllisyys näkyy juuri kävelytoiminnassa? Kävelytoiminta mielletään positiiviseksi toiminnaksi, johon on helppo osallistua. Siihen ei liity esim. poliittisia arvolutauksia ja toimintaa on helppo järjestää ja jatkaa. Toiminnan jatkuvuus ja tulos ei ole kiinni siitä, osallistuvatko kaikki kävelijät joka kerta ja tämä tuo toimintaan joustavuutta. Liikunta on perinteisesti toimintaa, joka yhdistää ja sen varjolla on helppo keskustella vaikeammista asioista.

Kylä on saavuttanut paljon positiivista huomiota kävelytoiminnan avulla. Haastateltujen mielikuvat kylän identiteetistä olivat vaihtelevia. Osa korosti kylän olevan ulospäinsuuntautunut ja avoin. Toiset kertoivat kylän olevan sisäänpäin lämpiävä ja täynnä erilaisia kuppikuntia. Esimerkiksi uskonnon eri suuntaukset, kuten lestadiolaisuus koettiin kylää jakavana tekijänä. Nyystölässä kylähenki oli tullut esille monissa kiperissä kysymyksissä kuten lakkautuksen uhatessa kyläkoulua. Kylätoimikunta ryhtyi keräämään nimiä vetoomukseen kyläkoulun säilyttämiseksi ja onnistui. Eräs haastateltu korosti, kuinka kylähenki saadaan esille usein vasta ongelmatilanteissa, jolloin tarvitaan kylän yhdistymistä ja yhteistä mielipidettä.

Kävelytoiminta miellettiin kuitenkin tärkeäksi kylää yhdistäväksi tekijäksi. Hämeen läänissä eräässä kaupungissa alkanut samantapainen maailman ympäri kävely oli saanut osakseen hieman julkisuutta ja tämä herätti suurta närkästystä. “Yrittivät varastaa meidän idean“, kertoi kyläläinen tuohtuneena. Maailman ympäri kävely oli omalla kylällä kehitetty idea ja näin sen alkuperää haluttiin korostaa.

8.2.1 Pohdintaa yhteisöllisyydestä ja hyvinvoinnista

Tutkimuksen teoriaosassa tarkasteltiin Allardtin (1980) tutkimusta, jossa hyvinvoinnin yksi kolmesta osatekijästä oli yhteisyysuhteet. Yhteisyysuhteisiin sisältyi paikallisyhteisyys, perheyhteisyys ja ystävyysuhteet sekä itsensä toteuttamisen muotoihin mielenkiintoinen vapaa-ajan toiminta. Kävelytoiminta edistää hyvinvointia erityisesti näillä alueilla toiminnan terveysvaikutusten lisäksi. Paikallisyhteisyys on selkeästi kasvanut ja kävelytoiminta on vapaa-ajan toimintaa, joka tarjoaa haasteita ja innostusta. Liikunnan lisääntynyt tiedotus on muuttanut asenneilmastoa siten, että liikunta nähdään hyväksyttävänä harrastuksena kaikenikäisille ja molemmille sukupuolille. Miehet olivat ottaneet toiminnan omakseen erityisesti Nyystölässä ja lisäksi monet olivat aloittaneet toiminnan yhdessä pariskuntana. Kävely nähtiin hyväksyttävänä liikuntamuotona ja se korvasi muutamalla miespuolisella haastattelulla esimerkiksi aikaisempaa palloiluharrastusta. Kotitalouksissa ilmeni siirtyminen lähinnä lasten ja vanhempien väliseen kanssakäymiseen. Kävelytoiminta oli joskus myös perheiden yhteinen harrastus, mutta ei laajentunut koskemaan muita sukulaisuussuhteita. Yhteinen harrastus lisää perheyhteisyyttä ja edistää näin osaltaan hyvinvointia. Hyvinvointia hankitaan siis Kariston (1996) mainitsemilta toimintafoorumeilta, jolloin merkittävää on joustava liikkuminen foorumilta toiselle. Perhe-elämä, työ ja vapaa-aika muodostavat kudoksen, jossa eri foorumien toiminta tukee toisiaan ja ehkäisee ongelmia. Vapaa-ajan toimintafoorumi opettaa nauttimaan pienistä asioista ja tuo elämään myönteistä pohjavirettä. Tämä toteutuu selkeästi kävelytoiminnassa. Pienet asiat, kuten luontoon liittyvät muutokset tuovat päivittäiseen kävelyretkeen innostusta .

Yhteisöjä määrittelevien käsitteiden avulla Nyystölän kävelytoiminnan yhteisö voidaan kuvata sekä alueellisesti rajautuneeksi että yhteenkuuluvuuden tunteita osoittavien ilmiöiden yksiköksi. Alueeksi rajautui oma kylä ja haastattelut korostivat yhteenkuuluvuuttaan puhumalla “meidän kylästä” ja käyttämällä me-muotoa toimintaa kuvatessaan. Modernille yhteisölle on tyypillistä, että se perustuu suurelta osin vapaaehtoisuuteen ja tämä on olennaista Nyystölän kävelytoiminnassakin. Naapureita oli satunnaisesti pyydetty mukaan toimintaan, mutta aktiivisuus perustui omaan haluun liikkua. Näin toiminnassa korostuvat postmodernin ajan yksilölliset valinnat. Kävelytoiminnan yhteisöllisyys liittyy etupäässä vapaa-aikaan ja eroaa tässä esimerkiksi perinteisestä maaseudun yhteisöllisyydestä. Haastatteluissa ilmeni kaipuuta

yhteisöllisyyteen, joka tuli esille lähinnä entisaikojen yhteisöllisyyden lämpimänä muisteluna. Myös yhteisiä kokoontumispaikkoja kaivattiin lisää. Näin kävelytoiminta tarjoaa postmodernin ajan yhteisöllisyyttä eli mahdollisuuksia yhteisiin tapaamisiin ja yhteisistä asioista keskustelemiseen. Ilmenevä yhteisöllisyys ei koske niin kokonaisvaltaisesti ihmisten koko elämänpiiriä kuin perinteinen maaseudun yhteisöllisyys, vaan rajoittuu vapaa-aikaan.

Eri tutkijat ovat esittäneet ristiriitaisia näkemyksiä, onko yhteiskunta siirtymässä yhteisöllisyyden kasvua vai katoamista edistävään suuntaan. Monet tutkijat ovat päätyneet johtopäätöksen, kuinka ihmisillä on nykyisin kaipuu suurempaan yhteisöllisyyteen. (ks. Niiniluoto & Löppönen 1994, Maffesoli 1995) Tässä tutkimuksessa tuli esille piirteitä, jotka tukevat yhteisöllisyyden merkitystä ja sitä, kuinka ihmiset kaipaavat mahdollisuuksia toimintaan, jossa yhteisöllisyys ilmenee. Hyvinvointivaltion ongelmat liittyvät osittain juuri tähän yhteisöllisyyden ilmenemiseen ja toteutumiseen.

8.3 Kävelytoiminnan merkityksiä ja heijastuksia yhteiskunnallisista muutoksista

Yhteiskunnallinen kehitys on aiheuttanut merkittäviä muutoksia maaseudun elämäntavoissa. Tätä muutosta kuvattiin yksityiskohtaisemmin tutkimuksen teoriaosuudessa. Kävelytoiminnan moninaiset merkitykset heijastavat näitä muutoksia.

Eräs haastateltava kuvasi kylän kaipaavan vetoapua ja yhdistymistä. Ongelmana oli löytää asia, mikä yhdistäisi kyläläiset. Kävelytoiminta tarjosi mahdollisuuden yhteiseen puheenaiheeseen ja toimi näin yhdistävänä tekijänä. Kimppakävely toi kyläläisille yhteisen kokoontumispaikan, jossa tavata muita kyläläisiä. Itse kävelytoiminta muuttui tiistaisin kimppakävelyjen yhteydessä toissijaiseksi toiminnaksi ja varsinainen toiminnan merkitys liittyy sen tuomaan kokemukseen yhteisöllisyydestä. Tutkimusten osoittama (ks. Melkas 1996) maaseudun naapurien välisten suhteiden tuottama sosiaalinen yhteisöllisyys ei ole enää itsestäänselvyys. Monet haastatellut mainitsivat, kuinka entisaikojen kyläilyperinne on täysin hävinnyt ja yhteisiä kokoontumispaikkojaan ei kylällä ole riittävästi.

län lisääntyessä kävelytoiminta saattoi tulla korvaamaan muita harrastuksia, joita haastateltavalla oli ollut. Eräs haastateltava kertoi, kuinka eläkkeelle siirtyessä vapaa-aikaa oli huomattavasti enemmän ja vanha harrastus, lentopallo loppui. Aikaisemmin työssä hankittu fyysinen rasitus oli poissa ja tunne liikunnan tarpeesta vahvistui. Näin tilalle löytyi kävelyharrastus, joka antoi mahdollisuuden liikkua omalla kylällä. Lisäksi toiminta tarjosi sosiaalisia kontakteja, jotka olivat vähentyneet eläkkeelle siirryttäessä.

Kävelytoiminnan tarjoama fyysinen aktiivisuus ja sen tuottamat vaikutukset terveydelle olivat eräälle haastatellulle elintärkeitä. Riittävä fyysinen aktiivisuus takasi työkyvyn säilymisen sairaudesta huolimatta ja pitää näin kiinni jokapäiväisessä elämässä

Haastatelluilla oli positiivisia mielikuvia kävelystä ja sen jälkeisistä tuntemuksista. Kunnan koheneminen oli tärkeää ja moni mainitsi liikunnan vaikuttavan erityisesti mielialaan. Kävelyn jälkeistä tunnelmaa kuvattiin positiivisin sanakääntein.

Piristyy ja mieli virkistyy, vaikka muuten väsyikin ja kroppa on ihan väsynyt, mutta mieli ei.(henkilö 2) Sellanen olo että hyvä, että sain itseäni niskasta kiinni. Itseensäytyväinen.(henkilö 3) Mielenrauha säilyy, kun välillä lähtee ulos.(henkilö 5)

Positiivisia vaikutuksia oli huomattu myös käytännössä, esim. lonkkasäryn häviäminen. Myös naapureita ja ystäviä oli jossain määrin houkuteltu mukaan. Kuitenkin yhdessä käveltiin lähinnä oman perheen kanssa ja tiistaisin kylän yhteisellä lenkillä. Liikkumattoman ihmisen saaminen mukaan toimintaan herätti myönteisiä tuntemuksia ja moni mainitsi tämän innostaneen muitakin. Toisaalta myönnettiin, että halu liikkua täytyy löytyä jokaisesta itsestä ja toisia on vaikea innostaa jatkuvaan toimintaan.

Kävelytoiminta tarjosi mahdollisuuden irtiottoon, pääsyyn pois neljän seinän sisältä. Tällä oli merkitystä esim. perheenäidille, joka työpäivän päätteeksi ja ruuanlaiton vastapainoksi halusi jotain omaa tekemistä. Tässä esille tulivat päinvastaiset merkitykset kuin kimppekävelyn sosiaaliset merkitykset. Tässä tapauksessa kävelyn merkitys liittyi yksinoloon ja siitä nauttimiseen. Luonto herätti kuuntelemaan hiljaisuutta ja harmonia luonnon kanssa oli rauhoittava kokemus.

Se on ihanaa, kun hiljaisuus hivelee korvia. Ei kuulu kuin linnunlaulua. Sen jälkeen, kun on päivän kuunnellut lasten mekastusta, niin kyllä se rauhoittaa. (henkilö 6) Meillä on täällä niin kaunista ja metsää riittää. Kun menee vaan kävelemään, niin polkuja jatkuu ja aina löytyy uusia. Ja aina on jotain uutta kattelemista, kun vuodenajatkin vaihtuu. (henkilö 5)

Metsän merkitys virkistäytymispaikkana oli selkeä. Se tarjosi mahdollisuuden irrottautua arkipäivästä ja mahdollisuuden vetäytyä pohtimaan ja mietiskelemään. Esille tuli myös kyläläisten tyytyväisyys omiin elinolosuhteisiin ja tiettyjen maaseutukulttuuriin liitettyjen ominaisuuksien korostuminen, kuten juurtuminen omaan kotipaikkaan, luonnonläheisyys ja harmonisuus luonnonympäristön kanssa.

Täällä mä oon aina asunut ja eihän me täältä mihinkään lähdetä, jos ei oo pakko. Täällä on niin kaunista, että kyllä kelpaa tuolla metsässä retkeillä. (henkilö 1)

Koko elämänsä samalla alueella asuneet ihmiset eivät ikääntyessään halua muuttaa pois, vaikka tarvittavia erityispalveluja ei kenties ole saatavilla. Tämä kuvaa maaseutu - kaupunki - asetelman osittaista olemassaoloa, joka ilmenee esimerkiksi juuri maaseudulla ikänsä asuneen voimakkaana juurtumisena kotipaikkaan. Maaseudun koettiin edustavan puhtautta, raikkautta, rauhaa ja sopusointua luonnon ja ihmisen yhteiselossa.

Koko kunnan alueella arviolta ainakin 50 passiivista ihmistä on aloittanut aktiivisen liikunta-harrastuksen. Luvussa 5.3 kuvatussa liikunnan yksilöllisiä ja yhteisöllisiä merkityksiä sisältävässä mallissa (Telama ym. 1986) on mainittu kansanterveydellinen merkitys. Passiivisen ja ikääntyvän väestön aktivoiva toiminta on kansanterveydellisesti merkittävää toiminta-alueellaan. Lisäksi terveydenhuollon edustaja kuvasi, kuinka lama on karsinut terveydenhuollon resursseja erityisesti ennaltaehkäisevältä terveydenhuollolta. Näin kävelykampanjan jatko on suunnitelmissa, mutta ei täysin varmistunut. Periaatteessa kävelytoimintaan on suhtauduttu varsin myönteisesti, mutta resurssien hankkiminen tuottaa ongelmia. Kunnan terveydenhoitajan mukaan kuntalaiset esittivät kävelykoulujen jälkeen paljon enemmän kysymyksiä mm. terveellisestä ravinnosta ja liikunnasta kuin ennen. Näin tietoisuus ja kiinnostus terveellisistä

elämäntavoista on lisääntynyt. Haastatellut kuitenkin totesivat, kuinka käytännön tasolla kävelytoiminta ei liittynyt elintapojen muutoksiin. Tosin muutama mainitsi kiinnittävänsä lisääntyvää huomiota terveelliseen ravintoon.

Näistä esimerkeistä voidaan päätellä, että kävelytoiminnan merkitykset ovat moninaisia yksilöille. Ne ovat riippuvaisia yksilön koko elämäntilanteesta eikä niistä ole tarkoituksenmukaista vetää yleistyksiä. Oleellisia ovat kuitenkin huomiot, kuinka tämä toiminta tukee ihmisten hyvinvointia monesta eri näkökulmasta.

Haastatteluissa heijastuu piirteitä kylän väestö - ja elinkeinorakenteen muutoksista. Väestö ikääntyy ja muuttoliike vähentää kylän asukaslukua. Koko kunnan väestö oli vähentynyt keskimäärin 24 asukasta/vuosi ja Nyystölän kylä on selkeästi autioitumassa. Peruspalvelut on siirretty läheiseen kirkonkylään ja näin entiset tapaamispaikat eli kyläkauppa ja posti ovat hävinneet. Kunnan elinkeinorakenne on muuttunut maatalousvaltaisesta palvelu- ja teollisuuspainotteiseksi ja tämä viittaa fyysisen aktiivisuuden vähenemiseen jokapäiväisessä elämässä. Maataloissa tehtiin ennen paljon fyysistä työtä, mutta koneellistumisen lisääntyessä töiden vaatima fyysinen aktiivisuus on vähentynyt huomattavasti. Näin voimavaroja vapaa-ajan viettoon on enemmän kuin ennen.

Muutosten vaikutuksista jokapäiväiseen elämään merkittävimmin tulivat esille työttömyyden lisääntyminen, vapaa-ajan kasvu ja maaseudun passiivisten naapuruussuhteiden lisääntyminen. Vapaa-ajan kasvu heijastaa osittain lamavuosien työttömyyslukujen kasvua sekä eläkeläisten määrän kasvua väestön ikääntyessä. Kävelytoiminta on selkeästi osa Kariston (1996) mainitsemaa kolmatta toimintafoorumia. Osalla haastatelluista se korvasi aikaisempaa työfoorumia, joka oli poistunut työttömyyden tai eläkkeen vuoksi. Vapaa-aikaa oli jäänyt huomattavasti enemmän kuin ennen ja kävelytoiminta tarjosi mielenkiintoista ja helposti toteutettavaa tekemistä. Kävelytoiminta ei vaadi taloudellisia resursseja ja on siten helppo valinta työttömillekin. Haastatteluista nousi esille, kuinka oma ikääntyminen oli herättänyt kysymyksiä tai huolta ja moni mainitsi kävelytoiminnan jatkuvan, mikäli oma terveys sen sallii.

Taloudellinen lama asettaa rajoituksia monen jokapäiväiseen elämään. Julkisen sektorin palvelut niukkenevat eikä maaseudun ikääntyvä väestö kenties kiinnosta markkinavoimia. Ikääntyvä

väestö tarvitsisi erityispalveluja, mutta kyläläisten suhtautuminen omiin elinolosuhteisiinsa oli hyvin realistista. Palvelujen lisääntymiseen ei uskota, vaan tulevaisuudelta toivotaan lähinnä kyläkoulun säilymistä. Kuinka pitkälle tasa-arvoisia palveluja tavoitellaan esim. kunnallisen liikuntatoimen resursseilla? Tutkimuksen teoriaosassa oli esillä Hautamäen (1996) skenaario, jossa omatoimiset ihmiset ottavat vastuun itsestään ja toisistaan. Identiteettiä ja samastumiskohteita haetaan paikallisesta toiminnasta. Nyystölän kävelytoiminnassa ihmiset ovat ottaneet vastuun toiminnan jatkumisesta. Reumaliiton kävelykoulut toteutettiin kunnan terveystoimen avustuksella, mutta varsinainen kävelytoiminnan jatkuminen onnistui kyläläisten innostuksen johdosta. Kiinnostavaa on se, kuinka kävelyaktiivisuus saman kunnan eri kylissä on erilainen. Kävelykoulu pidettiin lähes joka kylässä, mutta vain joissain kylissä aktiivisuus on jatkunut. Aktiivisuus liittyy Nyystölässä kiinteästi kyläyhteisöön ja sen merkitykseen. Jokainen kylä on omien erityispiirteidensä muodostama ja näin aktiivisuuden kehittymisestä tai säilymisestä on vaikea vetää johtopäätöksiä.

Liikunnan alueella on perinteisesti toiminut paljon kansalaisaktiivisuutta toteuttavia yhdistyksiä. Näin se tarjoaa toimintamalleja, joissa vastuu toiminnasta on siirretty kansalaisille. Valtion luovuttaessa jotakin tehtävistään kansalaisille tai yksityisten yritysten vastuulle vahvistetaan kansalaisyhteiskuntaa. Liikunnan toimintamalleja paikallistasolla on tutkittu aikaisemminkin mm. Liikunta Suomi -kokeiluprojektin yhteydessä. Näissä paikallistason liikuntahankkeissa tuli esille, kuinka toiminta paikallisten ehtojen mukaan on ensisijaisen tärkeää projektin onnistumiselle. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, kuinka paikallisuuden tuottama innostus on voimavara, jota tulisi hyödyntää. Ongelmallista on se, että tutkimuksen kävelytoiminta on vahvasti muokkautunut ympäristönsä ehdoilla, eikä ole näin siirrettävissä toimintamalliksi esim. toiseen kylään. Tutkimuksen arvo ei sinällään ole etsiä toimintamallia, joka voitaisiin toteuttaa toisessa kylässä. Merkittävää tässä tutkimuksessa on yhteisöllisyyden löytyminen ja sen luoman innostuksen hyväksikäyttö kävelytoiminnan organisoituessa. Näin luodaan toiminnalle jatkumisen edellytykset paikallistasolla.

Tästä näkökulmasta katsottuna onkin kiintoisaa, kuinka toiminta jatkuu maailman ympäri kävelyn loppuessa. Tosin kaikki haastatellut vakuuttivat jatkavansa kävelyä ja kuvasivat, kuinka kävelystä oli jo muodostunut elämäntapa. Haastatellut olivat myös ymmärtäneet maailman ympäri kävelyn merkityksen laajemmaksi kuin ainoastaan kylien väliseksi kilpai-

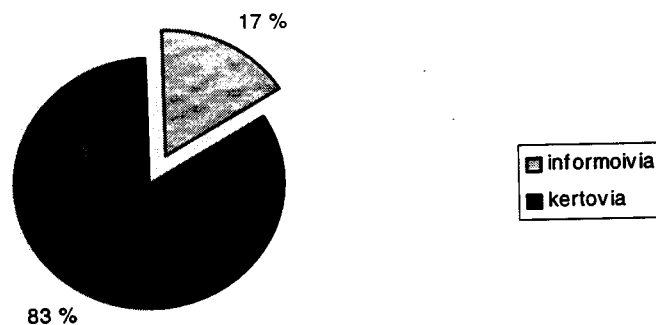
luasetelmaksi. Toiminta on ideaalinen esimerkki kunnan liikuntatoimelle, kuinka ikääntyvä väestö on ottanut vastuun omasta terveydestään palvelujen puuttuessa.

8.4 Nyystölän kävelytoiminnan julkisuuskuva

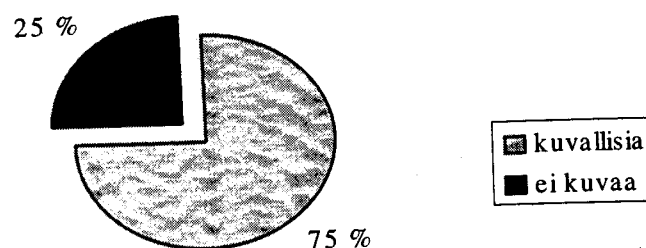
Nyystölän kävelytoiminta on saanut julkisuutta varsin runsaasti eri medioissa. Toiminnan julkisuuskuva on hyvin myönteisesti virittynyt ja kielteistä aineistoa ei ole esiintynyt lainkaan. Paikallislehti on toiminut hyvänä yhteistyökumppanina toiminnalle, joten tässä kylän tai koko kunnan kävelytoiminnasta kertovien artikkeleiden tarkastelussa sen merkitys on korostunut. Vuonna 1996 paikallislehti julkaisi 16 artikkelia, joissa käsiteltiin kävelytoimintaa tai muuta siihen liittyvää liikunta-asiaa. Kävelytoiminnan alkaessa artikkelit olivat hyvin informatiivisia ja sisälsivät paljon tietoa esimerkiksi terveellisestä ravinnosta. Informaatio oli yleensä liitetty johonkin tapahtumaan esim. kolesterolitonta ruokaa ja kävelylenkkejä sydänsunnuntain teemana. Toiminnan organisoituessa ja jatkuessa lähinnä vuoden 1997 puolella artikkelit käsitelivät enemmän ihmisten liikuntamotivaatiota ja liikuntaelämyksiä. Nämä artikkelit olivat usein vahvasti henkilöityneitä, kertovia ja sisälsivät paljon kuvia. (Padasjoen Sanomat 1995-1997)

Kyläläisten suhtautuminen julkisuuteen oli kiinnostunutta ja julkisuus lisäsi kävelyintoa. Maailman ympäri kävelyn alkaessa toiminnasta kerrottiin Aamu-televisiossa ja sekä "Kunnon ohjelmassa". Paikallislehti Padasjoen Sanomat kuvasi tapahtumaa näin: "Kuvausta varten paikalle oli kokoontunut melkein 50 kävelijää, tavallisesti liikkeelle lähtee kymmenestä kahteenkymmeneen reippailijaa." Maailman ympäri kävelystä kertovat lehtiartikkelit sisälsivät usein kylän välisen tai perheen sisäisen kilpailuasetelman. "Kilometrikuninkaat, kymmenen ahkerinta kävelijää, kävelytilanne jne., Naisilla parempi kunto kuin miehillä?" Kun ensimmäisen kuukauden tulokset saatiin, Maakeski otti kärkisijan. Kylällä naureskeltiin: "Nyystölässä kävellään varmaan nyt kolmivuorotyönä yötä päivää, niin että aina on joku raitilla patikoimassa." Yhteisöllisyys tuli esille muutamien kävelijöiden haastatteluissa myös sanomalehdessä. Kävelyä kehitettiin sosiaalisesti toiminnaksi ja päädyttiin toteamaan, kuinka "porukalla kilometri lyhenee". (Padasjoen Sanomat 1997)

Lehtiaineisto, jota tarkasteltiin lähemmin sisälsi maailman ympäri kävelystä kertovia paikallislehti Padasjoen Sanomien sekä Etelä-Suomen Sanomien artikkeleita. Aineisto sisälsi kaksitoista lehtiartikkelia. Artikkeleiden keskimääräinen pituus oli 278 pmm. Artikkelit olivat siten melko pitkiä eli elävän ja yksityiskohtaisen tekstin avulla tapahtumista luotiin mielikuvia. Näistä artikkeleista informoivia ja etupäässä terveydestä ja hyvinvoinnista tietoa sisältäviä oli kaksi. Kymmenen artikkelia oli myönteisen kertovia ja toimittaja osoitti positiivisen suhtautumisensa kävelytoimintaan.(Kuvio 6) Tekstit sisälsivät kerronnallista rehevyyttä ja humoristisia ilmaisuja. Aineiston kahdestatoista artikkelista yhdeksän sisälsi kuvia.(Kuvio 7) Kuvien avulla on helppo luoda mielikuvia ja näin toimittaja on mukana luomassa kävelytoiminnan kuvaa. Kertovat ja kuvalliset artikkelit toimivat samaistumiskohteina kyläläisille. Kuvat sisälsivät näkyvää käytäntöä eli esim. ihmisiä kävelemässä ja neljässä otsikossa oli mainittu Nyystölä. Tämä osaltaan vahvistaa yhteisöllisyyttä ja luo me-henkeä. Artikkeleista seitsemän oli henkilöitynyt (ei samaan henkilöön) ja kyläläisten puheista huomasi, että kävelytoiminnan voimakas henkilöityminen ärsytti joitakin kyläläisiä. Neljä sisälsi haastekävelyn kilometritilanteen sisältäen kylien välisen asetelman. Paikallislehden toimittaja on aktiivisesti muokkaamassa ihmisten mielikuvia kävelytoiminnasta esim. omilla valinnoillaan artikkeleiden sisällöstä.

KUVIO 6 Informoivien ja kertovien artikkeleiden osuus (n=12)

KUVIO 7 . Kuvallisten ja kuvattomien artikkeleiden osuus (n=12)

9. LOPUKSI

9.1 Tutkimuksen näkökulmasta, tutkimusprosessista ja päätuloksista

Tapaustutkimus oli näkökulmana onnistunut valinta, sillä näin tutkimuskohteesta tuli melko kokonaisvaltainen kuva. Tutkimuksen kohdealue eli tutkimusympäristö oli oleellinen osa tutkimuskohdetta ja sen kuvaamiseen keskityttiin tutkimuksen alkuosassa. Tätä kuvaamista rajoittivat tutkijan resurssien puute, lähinnä ajanpuute, ja näin tutkimusympäristön kuvaus jäi melko pintapuoliseksi ja perustui etupäässä tilastomateriaaliin. Yhteisöllisyyden asettaminen viitekehysessä merkittäväksi tekijäksi osoittautui paikkansapitäväksi. Idea yhteisöllisyyden merkityksestä korostui myös lehtiartikkeleiden tarkastelussa ja tämä vahvisti osaltaan hypoteesia.

Tutkimusmenetelmänä käytetyt haastattelut onnistuivat kohtuullisen hyvin. Haastateltavat olivat ns. avaininformantteja, jotka oli valittu mm. aktiivisen osallistumisensa vuoksi ja pyrkivät näin korostamaan omaa aktiivisuuttaan ja merkitystään kylän toiminnassa liiaksi. He antoivat toiminnastaan kenties liioitellun positiivisen ja innostuneen kuvan, koska he mielsivät osallistuvansa haastatteluun aktiivisen toimintansa vuoksi. Haastateltujen lukumäärä oli kahdeksan, mikä oli melko pieni määrä ja suurempi otos olisi kenties antanut moniulotteisempaa tietoa. Lisäksi kävelytoimintaan osallistumattomien mielipiteet jäivät tutkimuksen ulkopuolelle, koska haastateltavaksi ei onnistuttu löytämään halukkaita. Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi täytetyistä haastattelupöytäkirjoista löytyi muutamia haastattelua häirinneitä tekijöitä. Näitä olivat lastenlasten läsnäolo ja yritykset keskusteluun haastattelun aikana, puolison läsnäolo ja kiireellinen aikataulu. Osa haastatelluista ei mieltänyt omaa osuuttaan haastateltavana riittävän merkittäväksi, vaan saattoi aloittaa vastauksensa "minä oon samaa mieltä kun tuo vaimokin". Yhteisöllisyyteen liittyvät kysymykset olivat selvästi hankalampia. Ilmeisesti tämä käsite ei ollut riittävän selkeä, joten käsitteen operationalisointi ei ollut kovin onnistunut. Haastattelukysymysten käsittelyjärjestys vaihteli hieman. Kysymyksestä siirryttiin joustavasti toiseen, mikäli haastateltava sivusi vasta myöhemmin esiin tulevaa kysymystä. Joitakin kysymyksiä jouduttiin tarkentamaan, jotta vastaus saatiin kysymykseen. Haastattelutilanteet tapahtuivat haastateltujen kotona ja olivat näin luontevia. Muutamassa haastattelussa kysymysten johdattelevuus aiheutti kenties vastausten muokkautumista haastattelijan haluamaan suuntaan.

Tutkimusprosessi eteni alkuvaikeuksien jälkeen melko joutuisasti. Tutkimuksen teoriaosaan oli onnistuttu valitsemaan keskeisiä teemoja. Teemat olivat tutkimusprosessin alussa melko irrallisia toisistaan, mutta tutkimuksen edetessä yhdistyivät kohtuullisen selkeäksi kokonaisuudeksi. Lähtökohtana toimivat yhteiskunnan muutoksiin ja hyvinvointiin liittyvät teoriat ja käsitteet. Tutkimuskohteeseen tutustumisen jälkeen teoriaosaan lisättiin yhteisöllisyyteen liittyviä käsitteitä. Näin yhteisöllisyyden merkityksestä muodostui hypoteesi, joka vahvistui tutkimusprosessin edetessä. Analyysiä kerätyistä tiedoista tehtiin jo kenttätyön eli haastattelujen aikana, jolloin tutkimusalueelta etsittiin teemoja ja niitä sijoitettiin viitekehykseen kirjallisuuden ja teorian avulla. Samalla tutkimustehtävä tarkentui. Eri tiedonhankintamenetelmät antoivat samansuuntaista tietoa ja näin triangulaation avulla lisättiin tulosten luotettavuutta.

Tutkimustulokset osoittivat, kuinka kävelytoiminnan merkitykset olivat huomattavasti moninaisempia kuin kyläläisten liikuntatarpeen tyydyttäminen. Tutkimustulokset olivat melko yleisluontoisia. Tämä olisi voitu kenties välttää, mikäli tutkimuskohdetta olisi pystytty tarkkailemaan huomattavasti pidemmällä aikavälillä. Tutkijan rajoittuneet resurssit kuitenkin estivät tämän. Autioituva kylä kaipasi innostavaa toimintaa ja kävelytoiminta vastasi tähän tarpeeseen. Jatkotutkimusaiheita ajatellen kiinnostavaa olisi seurata, kuinka aktiivisuus ja innostus kävelytoiminnassa jatkuu. Innostuuko yhä laajempi joukko kyläläisiä kävelemään vai jatkavatko samat kävelijät vuodesta toiseen? On mahdollista, että aktiivisuus leviää kenties naapurikuntiinkin. Tässä apuna lienee kävelytoiminnan samaa julkisuus. Toisaalta aktiivisuutta voidaan tarkastella vain Nyystölän kylässä ja kiinnittää huomio siihen, leviääkö aktiivisuus liikunnan alueelta muille elämänalueille, kuten tapahtui Nakertaja- Hetteenmäen alueella. Aktivoituvatko kyläläiset toimimaan yhdessä esimerkiksi kulttuurin alueella? Muu vapaa-ajan toiminta ja kylän arkipäivä voivat saada virikkeitä ja aktivoitua kyläläisten siirtäessä intonsa muidenkin alojen toimintaan.

LÄHTEET

Alasuutari, P.1993. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Alkula, T., Pönttinen, S. & Ylöstalo, P.1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva:WSOY.

Allardt, E.1988.Sosiologia I. Juva:WSOY.

Backman, J. 1997. Lukijalle.Osallisuushanke -katsaus. Sisäasiainministeriö. Marraskuun numero, 1.

Beck, U.1995. Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa Beck, U., Giddens, A. & Lash, S. Nykyajan jäljillä -refleksiivinen modernisaatio.Jyväskylä:Gummerus Kirjapaino Oy. 11-82.

Engeström, Y.1995. Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. Hallinnon kehittämiskeskus.Helsinki: Painatuskeskus.

Giddens, A.1995. Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Beck, U., Giddens, A. & Lash, S. Nykyajan jäljillä -refleksiivinen modernisaatio. Jyväskylä:Gummerus Kirjapaino Oy. 83-153.

Hautamäki, A.1993. Spontaaniin yhteiskuntaan -hyvinvointia ilman valtiota. Teoksessa Andersson, J.O., Hautamäki, A., Jallinoja, R., Niiniluoto, I. & Uusitalo, H. Hyvinvointivaltio ristiaallokossa -arvot ja tosiasiat. SITRA. Juva:WSOY. 133-244.

Hautamäki, A.1996a. Liikunnan ja urheilun keveät rakenteet. Liikunta ja Tiede 1. Forssa: Forssan Kirjapaino.

- Hautamäki, A. 1996b. Individualismi on humanismia. Teoksessa Hautamäki, A., Lagerspetz, E., Sihvola, J., Siltala, J. & Tarkki J. Yksilö modernin murroksessa. Gaudeamus. Tampere:Tammerpaino Oy. 13-42.
- Heikkala, J., Ilmanen, K., Itkonen, H. & Koski, P. 1997. Liikunnan kansalaistoiminta - muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Julkaisematon tutkimussuunnitelma.
- Heinilä, K. & Koski P. 1991. Suomalainen liikuntaseura. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 125. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1985. Teemahaastattelu. Helsinki:Kyriiri Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 1997. Tutki ja kirjoita. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Hyyryläinen, T.1994. Toiminnan aika. Tutkimus suomalaisesta kylätoiminnasta. Vammala:Vammalan kirjapaino Oy.
- Ilmanen, K.1996. Kunnat liikkeellä. Kunnallinen liikuntahallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1919-1994. Studies in sport, physical education and health, 43. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Jallinoja, R.1993.Arvojen ambivalenssit. Teoksessa Hyvinvointivaltio ristiaallokossa -arvot ja tosiasiat. SITRA. Juva: WSOY.17-56.
- Jarva, V. 1996.Tiukilla kuin Manninen ovenraossa: lama-arjen kriisit ja selviytyminen tulevaisuusperspektiivissä. Tulevaisuuden tutkimuksen seura. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Juppi, J. 1995. Liikuntaa kaikelle kansalle: valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919-1994. Liikuntatieteellinen Seura. Helsinki.
- Karimäki, A. 1996. Kokonaisvaltainen kävelykoulu. Tutkimus Suomen Reumaliiton kävelykouluista.Helsinki:Suomen Reumaliitto.

- Karisto, A. 1994. Potkua paikallisyhteisöihin. Näkökulma ehkäisevään sosiaalipolitiikkaan. Sosiaaliturva 9, 26-31.
- Karisto, A. & Takala, P. 1990. Suomi muuttuu: näkökulmia elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutokseen. Porvoo: WSOY.
- Karisto, A., Takala, P. & Haapola, I. 1988. Elintaso, elämäntapa, sosiaalipolitiikka - suomalaisen yhteiskunnan muutoksesta. Juva: WSOY.
- Kipinät. 1997. Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelma. Painopörssi Oy.
- Kokkonen, J. & Pyykkönen, T. 1996. Liikuntamatka kansalaisyhteiskuntaan. Liikuntatieteellisen Seuran Impulssi XIII. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Korhonen, O., Kukkonen, R., Louhevaara, V. & Smolander, J. 1995. Liikunnasta työkykyä ja hyvinvointia -periaatteita ja käytännön esimerkkejä. Työterveyslaitos. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Koski, H. 1995. Kansalainen, kunta ja kansalaisyhteiskunta. Kunnallisan alan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro. 11. Jyväskylä: Gummerrus.
- Koski, P. 1994. Liikunta ja kansalaisaktiivisuus. Teoksessa Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 90. Jyväskylä
- Koski, P. 1995. "Havuja perkele" -Tärkeintä ei ole voitto kilpailuissa, vaan katsomoissa. Liikuntatieteen päivät 6.-7. 1995, Helsinki.
- Kotkavirta, J. & Laitinen, A. 1998. Yhteisö: filosofisia näkökulmia yhteisöllisyyteen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelman yleisesite. Painopörssi Oy.

- Lapintie, K.1998. Asuinyhteisö utopiana.Teoksessa Kotkavirta, J. & Laitinen, A.
Yhteisö:filosofisia näkökulmia yhteisöllisyyteen. Jyväskylä: Jyväskylän
yliopisto. 265-279.
- Lehtonen, H. 1990.Yhteisö. Tampere:Vastapaino.
- Maffesoli, M. 1995. Maailman mieli: yhteisöllisyyden tyylin muodoista.Helsinki:
Gaudeamus.
- Melkas, T. 1996. Sosiaaliset suhteet, perhe ja koti. Teoksessa Ahlqvist & Ahola. Elämän
riskit ja valinnat -Hyvinvointia lama-Suomessa?. Tilastokeskus. Helsinki:
Edita. 182-205.
- Mäntylä, K. & Pyykkönen, T. 1995. Huomisen arvot ja liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa
Kevyt alkusoitto liikuntauralle. Liikuntatieteellisen seuran monisteita nro
20.Helsinki: Paintmedia Oy. 89-98.
- Niiniluoto, I. 1998.Yhteisö-kollokvion avaussanat. Teoksessa Kotkavirta, J. & Laitinen, A.
Yhteisö: filosofisia näkökulmia yhteisöllisyyteen. Jyväskylä: Jyväskylän
yliopisto. 5-9.
- Niiniluoto, I.& Löppönen, P. 1996. Euroopan tila ja tulevaisuus. WSOY: Porvoo.
- Niinistö, K.1981. Inhimillistä toimintaa tarkasteleviin ja erityisesti kasvatustieteelliseen
tutkimukseen soveltuvat tulkinnallisen menetelmän mukaiset tutkimusmallit ja
-menetelmät. Turun Yliopisto.Kasvatustieteiden laitos. Julkaisusarja A:85.
- Padasjoen kunnan kehittämisohjelma vuosille 1998-2002
- Padasjoen kunnan toimintakertomus 1996
- Padasjoen kunnan toimintasuunnitelma ja talousarvio 1997

- Pulkkinen, T. 1989. Valtio ja vapaus. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino Oy.
- Rannikko, P. 1996. Tutkielma yhteisöllisyyden muutoksesta. Teoksessa Hakamies, P. (toim.). Kyläläiset, kansalaiset: Tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä. Joensuun
- Roos, J.-P. 1987. Suomalainen elämä. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- Roos, J.P. 1988. Elämäntavasta elämäkertaan. Elämäntapaa etsimässä 2. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy. Yliopisto. Joensuu: Kiteen paino. 21-49
- Salmikangas, A-K. 1993. Kainuun liikunnan yhteissuunnitteluhankkeiden arviointi. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus. Teknillinen korkeakoulu. Espoo: TKK offset.
- Salmikangas, A-K. 1996. Kuntalaiset ovat kunta -Kunnasta verkostoituneeksi kansalaisyhteiskunnaksi. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Silvasti, T. 1996. Viljelijöiden ajatukset ja tunteet maatalouden murroksessa 1995. Tutkimus viljelijöiden kokemista painetekijöistä ja käyttämistä selviytymismenetelmistä. Espoo: Maatalousyrittäjien eläkelaitos.
- Simpura, J. 1996. Elintasosta elämänhallintaan? Teoksessa Ahlqvist, K. & Ahola, A. Elämän riskit ja valinnat - Hyvinvointia lama-Suomessa? Tilastokeskus. Helsinki: Edita. 10-29.
- Suomen Reumaliitto. 1994. Kävelyohjaajan kansio. Helsinki.
- Suomi, K. 1990. Collaborative planning in Sport for All. Teoksessa Oja, P. & Telama, R. (eds) Sport for All. Proceedings of the World Congress on Sport for All, held in Tampere, Finland 3.-7.06.1990.5-9.
- Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tutkimuksia 51.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja.
Helsinki: Kirjayhtymä.

Syrjäläinen, E. 1990. Oppilaiden ja opettajien roolikäyttäytyminen luokkahuoneyhteisössä.
Etnografinen tapaustutkimus peruskoulun ja steinerkoulun ala-asteen
4.vuosiluokalta. Helsingin Yliopisto. Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia
78.

Telama, R., Vuolle, P. & Laakso, L. 1986. Liikunta yksilön elämässä ja yhteiskunnassa.
Teoksessa Vuolle, P., Telama, R. & Laakso, L. Näin suomalaiset liikkuvat.
Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Tellis 1997. <http://www.tellis1997.method1>

UKK-institute. 1996. The promotion of health-enhancing physical activity: Development of
policy, network and walking programs.

Uusitalo, H. 1993. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion arvot ja käytäntö. Teoksessa
Andersson, J.O., Hautamäki, A., Jallinoja, R., Niiniluoto, I. & Uusitalo, H.
Hyvinvointivaltio ristiaallokossa - arvot ja tosiasiat. SITRA. Juva: WSOY.
59-96.

Vuori, I. 1996. Tehokas ja turvallinen terveystoiminta. Forssa: Forssan Kirjapaino.

Väätäinen, E. 1997. Kylätoimintakin on asukkaiden osallistumista yhteisten asioiden
hoitoon. Osallisuushanke -katsaus. Sisäasiainministeriö. Marraskuun numero,
18-19.

LIITE 1

HAASTATTELURUNKO

Taustatiedot:

Nimi

Ikä

Sukupuoli

Koulutus

Kuinka kauan olet asunut paikkakunnalla

Jos töissä, sijaitseeko työpaikkasi fyysisesti Nyystölän kylässä/Padasjoen kunnassa/muualla

OSIO 1 Vapaa-aika:

Onko sinulla muita vapaa-ajan harrastuksia kuin kävelytoiminta

Vietätkö vapaa-aikaasi Nyystölässä/kirkonkylällä/muualla

Oletko tyytyväinen vapaa-ajan mahdollisuuksiisi

OSIO 2 Kävelytoiminta:

A.Mukaantulo toimintaan

Oletko aikaisemmin harrastanut kävelyä liikuntamuotona /kuinka kauan/kenen kanssa

Miten lähdit mukaan (yksin, yhdessä, pyynnöstä)/ Mistä sait tietoa ja intoa

Miksi lähdit mukaan

B.Nykyinen toiminta

Kuinka usein kävelet/kenen kanssa/millaisia reittejä

Merkitsetkö kävelemäsi matkat ylös

Miltä tuntuu kävellessä/ kävelyn jälkeen

Mikä saa sinut jatkamaan (liikuntamotivaatiotekijöitä)

Kuinka vuodenaika vaikuttaa harrastukseesi

Millainen suhde sinulla on luontoon/onko luonto tärkeä/onko maatalous elinkeinosi

Kestääkö into vai oletko havainnut kyllästymistä

Oletko houkutellettu perhettäsi/ystäviäsi mukaan

Mikä on oman kävelytoimintasi tavoite

Millainen on sinun panoksesi kävelytoimintaan/oletko aktiiviosallistuja

Onko toiminta muuttunut alkuajoista/miten

Onko mielikuvasi kävelystä liikuntana muuttunut toiminnan aikana

Onko sinulla mielestäsi riittävästi tietoa liikunnasta

Osaatko kertoa, mitä ennen teit ajalla, jonka käytät nykyisin kävelemiseen

Haluaisitko tuoda kävelytoimintaan jotain uutta tai kehittää toimintaa

Osaatko kertoa, millainen merkitys kävelytoiminnalla on sinulle itsellesi

Aiotko jatkaa kävelyharrastusta ensi vuonna

Olisitko valmis harrastamaan vielä useammin kävelyä

C.Maailman ympäri kävely

Tiedätkö, miten maailman ympäri kävely on edistynyt maailman kartalla

Seuraatko, mihin asti muissa kylissä on edetty

Seuraatko, mitä lehdissä on kirjoitettu kävelystä

D.Terveystietoisuus

Onko elintavoissasi tapahtunut muutoksia liikunnan myötä

Oletko saanut uutta tietoa tervydestä ja terveellisistä elintavoista kävelyn myötä

OSIO 3 Vapaa-aika ja yhteisöllisyyden kokeminen

Vietätkö vapaa-aikaasi kävelyihmisten parissa/ mitä muuta teette yhdessä

Osallistutko muuhun kylätoimintaan

Missä muualla tapaat kyläläisiä

Millainen on kylän identiteetti/miten kuvailisit kylää muutamalla sanalla

Millainen merkitys kävelytoiminnalla on koko kylälle/ mikä on mielestäsi kävelytoiminnassa kaikista tärkeintä

HAASTATTELUPÖYTÄKIRJA

Päiväys

Nimi

Kesto

Haastattelupaikka

Mahdolliset häiriötekijät

Yleisvaikutelma haastattelusta

Haastateltava:

Suhtautuminen kysymyksiin

Keskittyminen

Nonverbaalinen/verbaalinen viestintä

Haastattelija:

Kysymysten esittämisjärjestys

Lisäkysymyksiä/joutuiko selventämään kysymyksiä

Johdattelevuus

Kommunikoinnin helppous/vaikeus

HAASTE

Nyystölän kylätoimikunta haastaa kaikki padasjokelaiset kuntokävelyyn teemalla

"PADASJOEN KYLÄT -MATKALLA MAAILMAN YMPÄRI

Tavoitteenamme on terveempi elämä jokaiselle maailmanympärimatkaajalle.

Kävelytempauksen säännöt:

Jokaisen kylän/kylätoimikunnan alueen asukkaat kävelevät vuoden aikana yhteensä n. 40 000 km.

Lähtölaukaus on tiistaina 1.4.1997 klo 18.30 Uimahallilta, jossa myös oheisohjelmaa.

Maaliintulo on vuoden kuluttua 31.3.1998.

Lyhin yhtämittäinen kävelymatka on 1 km, myös hiihtosuoritukset hyväksytään.

Kaikk maailmanympärimatkalle lähtevät saavat kuntokortin, johon merkitään päivittäiset kävely/hiihtokilometrit. Myös kylien vapaa-ajan asukkaat voivat kävellä Padasjoella ollessaan kilometrejä oman kylänsä hyväksi.

Matkan etenemistä seurataan koko vuoden. Esim. kylän liikuntavastaava kerää kävelykilometrejä yhteen ja ilmoittaa ne terveyskeskukseen fys.ter. Anna-Maija Lehtiselle.

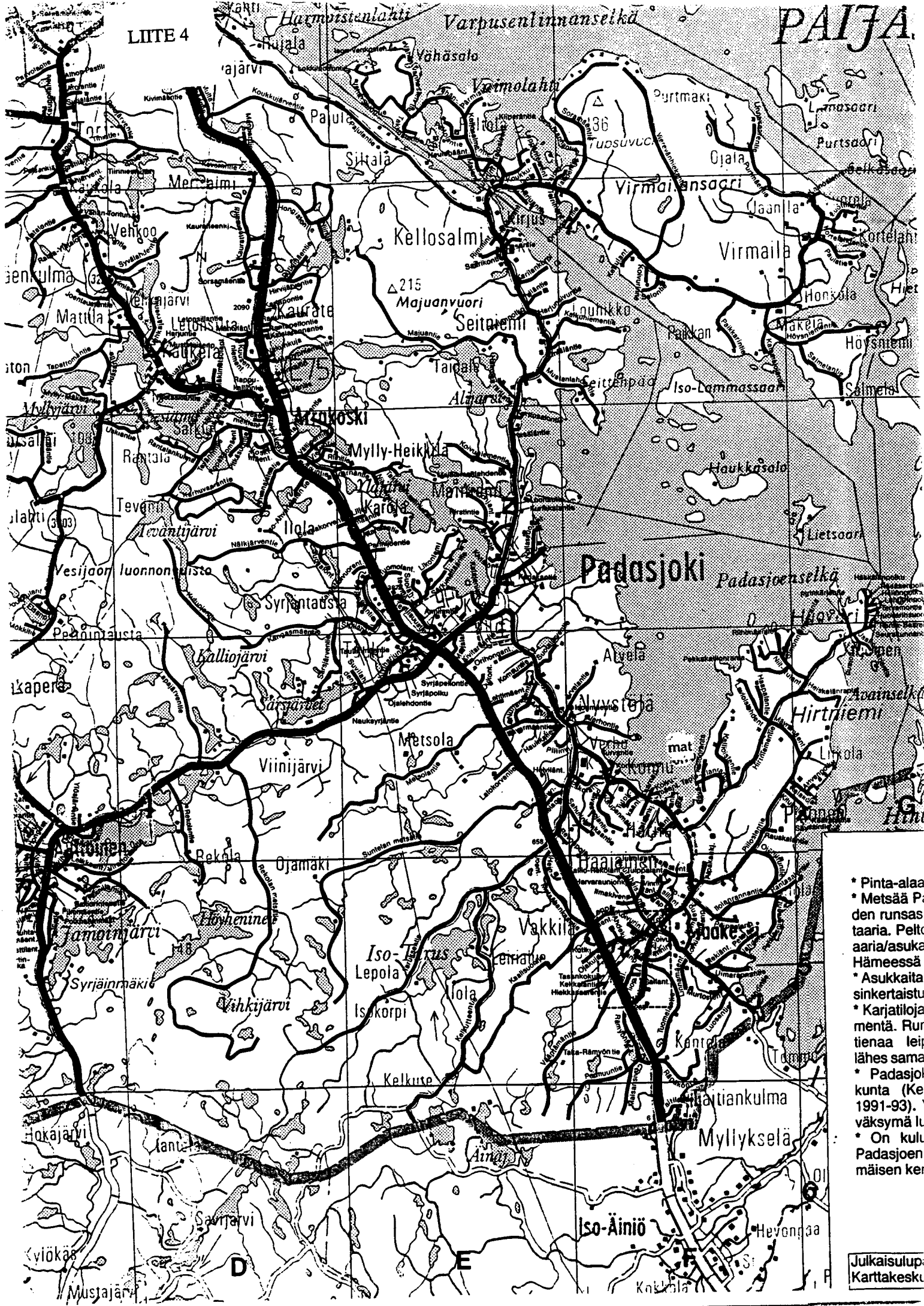
Terveyskeskuksen maapallokartalla seurataan kylien matkantekoa.

Lisätietoja kuntotapahtumasta saa Virpi Kallioiselta iltaisin puh. 5570031.

NYYSTÖLÄ -MATKALLA MAAILMAN YMPÄRI

Asko Haukkajärvi
kylätmk:n puheenjohtaja

Paavo Rantanen
sihteeri

- * Pinta-alaa
- * Metsää Padasjoen runsaasti.
- * Peltomaata ja asukasaluetta Hämeessä.
- * Asukkaita sinkertäistä.
- * Karjatilomäärä. Rurienaa leijonien sama.
- * Padasjoen kunta (Ke 1991-93).
- * Väestö ja kunnat Padasjoen maan ker...